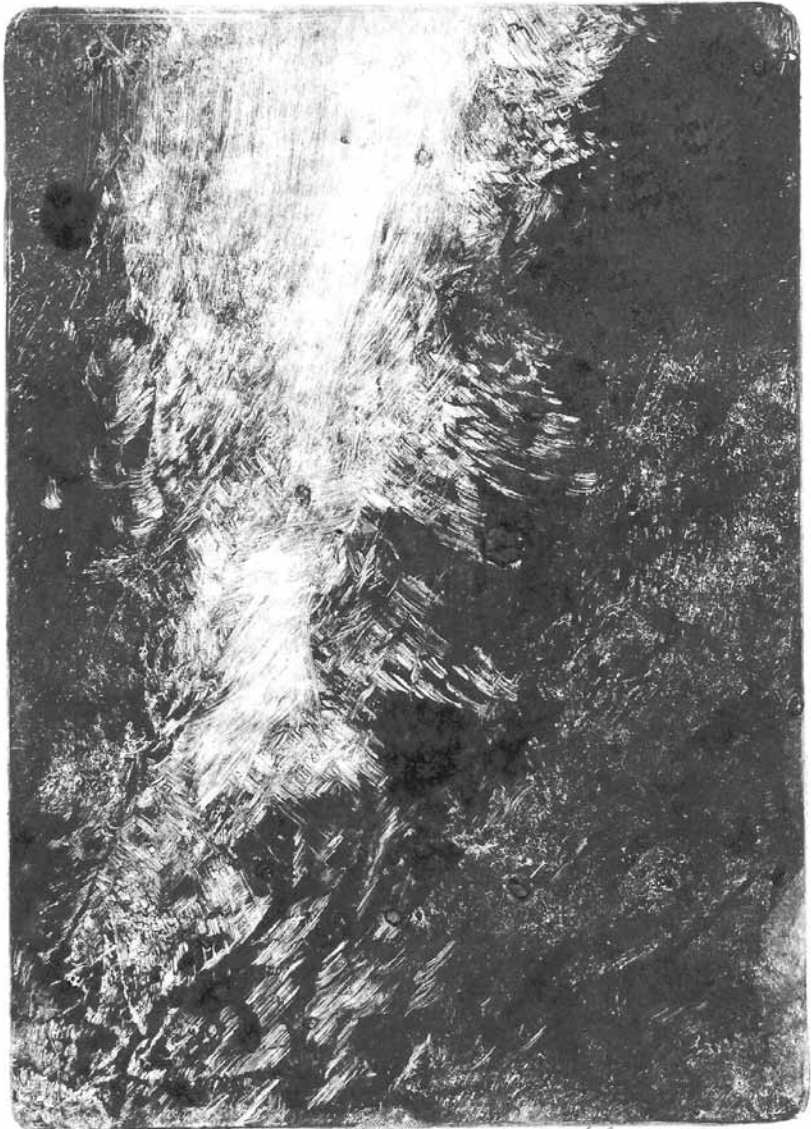

bulletin Střediska východočeských spisovatelů

číslo 35 ♦ ročník X ♦ 2014

1/1

Alena Kordíková 05

Ilustrace: Alena Kordíková: Světlo

Z NAŠEHO STŘEDU ODEŠEL VÝZNAMNÝ REGIONÁLNÍ HISTORIK MIROSLAV BASTL

Miroslav Bastl

Dne 20. prosince 2013 zemřel ve věku nedožitých 88 let dlouholetý vysokoškolský učitel (několik let byl též proděkanem) Pedagogické fakulty v Hradci Králové, významný literární vědec a historik, doc. PhDr. Miroslav Bastl, CSc. Po odchodu do důchodu (v roce 1991) nadále udržoval kontakty nejen s bývalým pracovištěm, ale také se svými studenty, současnými učiteli. Jeho doménou vedle literární teorie byla česká literatura 20. století. Domnívám se, že mnozí učitelé budou se mnou souhlasit, že nás svými poutavými přednáškami dokázal přivést k prvním pokusům tvůrčí činnosti.

Do povědomí chrudimské veřejnosti se trvale zapsal jako přední člen autorského kolektivu ojedineleho literárního projektu – třídílného Slovníku spisovatelů Chrudimska. Cenné jsou jeho četné články v Chrudimských vlastivědných listech, odborné studie v Chrudimském vlastivědném sborníku Regionálního muzea, články o demografickém vývoji v chrudimském okrese v letech 1850–2001.

V Miroslavu Bastlovi ztrácí literární věda, ale i běžní zájemci o literární dění, vzácnou osobnost.

Josef Krečmer

Poznámka redakce: Miroslav Bastl byl členem Střediska východočeských spisovatelů v Pardubicích a Literárněvědné společnosti při ČSAV. Byl autorem 32 medailonů, 82 studií, statí a skript o díle českých spisovatelů (Štorch, Jilemnický, T. Nováková, Škvorecký, Mir. Hanuš aj.)

NA SLOVÍČKO S JANOU BEDNÁŘOVOU

Jana Bednářová

Jana Bednářová je členkou Střediska východočeských spisovatelů v Pardubicích a Obce spisovatelů v Praze. Žila v Jablonném nad Orlicí. Vystudovala Pedagogickou fakultu v Hradci Králové, obor Učitelství 1. stupně ZŠ, na Univerzitě Palackého v Olomouci doktorské studium v oboru Pedagogika. Je autorkou básnických sbírek Nahá, trny dotýkaná (1988), Chůze po laně (1989), Něžnostmi zrazená (1990), Hledání čistého pramene (1992), Když mrazem přihořívá (1995), Půlnoc s žihadly (1995) a poémy Chůze po slunci (2003). Publikovala v antologii Královny slz a ostružin (2010), průběžně v Kruhu a nejnověji

v antologii Sever, západ, východ – Východní Čechy a Vysočina (2013). V roce 2004 byla oceněna Evropskou medailí Franze Kafky za uměleckou činnost.

V současné době je odbornou asistentkou na Katedře primární pedagogiky (Fakulty pedagogické) Technické univerzity v Liberci, přednáší českou a světovou literaturu pro děti a mládež, didaktiku literatury a didaktiku slohu studentům učitelství 1. stupně ZŠ (prezenční, kombinovaná a rozšiřující forma), studentům speciální pedagogiky, učitelům Libereckého kraje v rámci vzdělávání pedagogických pracovníků.

Už osmý rok působíte mimo Pardubický kraj, přesto jste zůstala členkou Střediska východočeských spisovatelů. Co vás k tomu vede?

Abych pravdu řekla, vůbec jsem neřešila, že by to snad mělo být jinak. Stále se cítím součástí východočeského regionu, protože tam jsou moje kořeny a lidé, s kterými je mi dobře. Počítám mezi ně i přátele z pardubického střediska, kteří mi jsou blízcí společným zaujetím pro literární tvorbu, ale i peripetií, kterou jsme museli společně projít od výrazných společenských změn v roce 1989. Pokud se mi podaří přijet do Pardubic na setkání s nimi, těším se na známé tváře, na rozhovory v kuloárech, literární novinky a zprávy ze světa literatury, zejména pak našeho střediska.

Jak se vám podařil zvládnout ten „skok do neznáma“ s přestěhováním celé rodiny?

Už dva roky před oním „skokem do neznáma“ jsem cítila, že se mi nějak výrazně změní život. Jen jsem netušila, jakým směrem. Lidská závist v mé bezprostřední blízkosti a paradoxně i obava z mého „nebezpečného“ psaní způsobily, že mi nebyla prodloužena pracovní smlouva v základní škole, a tím byla cesta do univerzitního prostředí volná. Původně jsme se s manželem dohodli, že zůstanu v Liberci pouze jeden semestr, a poté se vrátím domů. Jenomže už po prvních týdnech mi bylo jasné, že se nevzdám povolání, které tak hluboce koresponduje s mým vnitřním naladěním. Chodila jsem denně na dlouhé procházky, abych našla východisko a pro manžela argument, proč pro mě není cesta zpátky. Naštěstí velmi brzy pochopil, že to myslím vážně, a zadal mi úkol, najít parcelu ke stavbě domu, kde zas budeme pohromadě.

Pokud vím, nejen bydlíte v blízkosti Ještědu, ale podnikáte i v turistickém ruchu...

Manžel nakonec postavil dům, který jsem navrhla dispozičně i pohledově. Máme z něj radost, protože do okolní přírody nádherně zapadl a navíc jsou jeho součástí dva horské apartmány. Osada Javorník se stala známou nově vybudovaným lyžařským areálem s raritou na vrcholu kopce – Obřím sudem, což je hotel s restaurací. Ano, pronajímáme tyto apartmány hostům k rekreaci, takže v tomto smyslu podnikáme.

Co vám přináší současné zaměstnání, máte při něm vůbec čas na vlastní básnickou tvorbu?

Pedagogické působení na univerzitě mě těší hned z několika důvodů. Především přednáším literaturu, kterou mám ráda, způsobem, který mi je přirozený – tedy způsobem tvůrčím. Jedná se především o aktivní interpretaci uměleckého textu a hledání hlubších souvislostí vzniku díla a myšlenkového poselství. V didaktikách slohu a literatury mohou uplatnit tvořivé metody práce s textem a těšit se z toho, že můj „dosah“ roste geometrickou řadou, když si představím množství ovlivněných dětí za každým svým studentem – budoucím učitelem.

Je však třeba říci, že je to zaměstnání velmi časově náročné. Kromě výuky prezenčních studentů věnuji mnoho pátků a sobot studentům kombinovaného studia. Jsem také vedoucí diplomových prací několika studentům, s kterými konzultuji jejich postup. Státních zkoušek se účastním jako zkoušející. Kromě těchto pracovních povinností se předpokládá u vysokoškolského pedagoga publikování v odborném tisku, tvorba odborných publikací, účast na mezinárodních konferencích a účast v grantových projektech. Upřímně řečeno, nemám mnoho času a „usebrání“ na svou vlastní tvorbu. Věřím ale tomu, že všechny vjemy, zážitky a sny se někde hluboce nevědomě ukládají a jednou se mi zpřístupní.

Co je nového ve vaší tvorbě? Je stále tak spontánní jako dříve, nebo na ni má vliv větší životní zkušenost s přibývajícím věkem?

Odpověď na tuto otázku je velmi prostá. Mám jen velmi málo skic, s kterými mohu pracovat. Možná to nakonec vyjde na útlou sbírčku veršů, ale stále trpělivě čeká, až se jí budu věnovat. Nevím, jestli je v mých současných verších patrna větší životní zkušenost – to je k posouzení jiným, ale pozoruji vliv místa, kde žiji. Je úchvatné vzrostlými stromy jasanů a javorů, ale hlavně dalekými výhledy přes několik horských masivů. Je to svým způsobem drsný kraj, ale až nadzemsky krásný. Vnímám velmi silně atmosféru tohoto místa a denně, když se toulám se psem po lukách, mám nádherný pocit souznění s přírodou. Jsem vlastně obdarována takovými prožitky a bylo by nefér, kdyby nevstoupily do mých básní.

Jaké je umělecké prostředí v Liberci, stýkáte se s literáty – básníky?

Liberec je umělecky bohaté město. Teprve jej poznávám v jeho jedinečnosti. Měla jsem samozřejmě v úmyslu navázat styky s literáty, ale jaksi na to ještě nedošlo. Není ale všem dnům konec. Mým životem není jen literatura, vážím si dalších rolí, které mi život nabídl a které mi v nejkrásnějším slova smyslu „ukrajují“ čas. Stále mám pocit, že se mi ho nedostává pro mé vlastní syny i pro děti nejstaršího z nich. Stále mě překvapují, zvláště nejmladší vnučka, které je teprve osm měsíců, a objevuje svět typicky dětským způsobem – pro básníky životadárným.

Otázky kladl Milan Dušek

LITERÁRNÍ ČÁST

JANA BEDNÁŘOVÁ

dvojhlasy

z tvaru
sesmekly se
housle
a každý z čistých dvojhlasů
jak voda
přelil se

hudba běží a tryská

čas
vteřiny
hřebelcuje
svíce
bere tělo z těla

hříva
vlaje a sténá
duní
vracející se kopyta

SYN

IVA TAJOVSKÁ

Plyšový límec kouše a kalhoty s námrazky se lámou o gumové sněhule. Je vlhko. Šero. V promodralých prstech chlapce se zmítá síťka. Teď je jediný chlap v rodině. Už toho umí spoustu. Jenže tohle nezvládne. Pod rozpačitýma nohama se sníh rozpíjí v čvachtavou, páchnoucí břečku. Prodavač v gumové zástěře k němu shovívavě natahuje ruku. Pokládá mrskející se síťku na dřevěný, zkrvavělý pult. Mlaskavý úder rozjančil neklidný žaludek.

Doma máma míchá bramborový salát. Syká bolestí, unavená jehla popíchala bříška jejích prstů. Týdny se pořádně nevyspala, šila od tmy do tmy navzdory protestujícím zádům a očím. Vždycky je dost paniček, které na svátky chtějí mít něco nového na sebe. Ale stálo to za to, slušně si přivydělala, nemusí kluka šidit.

Žádný obyčejný salám do salátu a kupovaná majonéza. A už vůbec ne cukroví s náhražkou másla. Také mu mohla nakoupit dárky. Dokonce víc, než když na to nebyla sama. Kde je tak dlouho?

Rozstřížené stužky přestaly střežit tajemství dárků. Papíry došustily. Chlapcův dech roztačil plamen svíčky. Stékající kapky vosku kopírují okraj fotografie s černou stužkou. Máma v kuchyni vrací porci kapra na pekáč. Kluk se ho ani nedotknul. Na kraji talíře zůstaly kostičky salámu pečlivě vybrané z bramborového salátu. Cinká s nádobím a spěšně ho utírá. S vlhkýma rukama se vrací do pokoje. Pokouší se navodit sváteční atmosféru, ale nezvládá to. Stejně tak, jako skomírající prskavky, které od loňska čekaly ve vlhkém sklepe. Pod stromkem leží dárek zabalený do papíru pomalovaném fixami. Je dojatá. S rozbalováním nespěchá. To, co bude uvnitř, nepředčí krásu dětské, neumělé kresby zvonečků, andílků a větviček. Zlatý kluk. Myslel na ni!

Kožená bunda hřeje a zlatý řetěz dalekohledu na krku studí. Takový má jen on. Ostatním ho opatrně vkládá do rukou, aby si ho prohlédly. Dovezl si ho z venku a jeho cenu nezná jen jeho žena. S ním a nejdražší loveckou puškou, kterou je možno koupit, nikdy nemine. Jeden výstřel za dva tácy. Přímo do srdce. Klečí a několika jistými tahy krájí chladnou krásu. V neděli pořádá pro přátele a obchodní partnery zvěřinové párty. Všichni jsou gurmáni. Bude sedět včele. Dobře je pohostí. Nakrmí. Na oplátku oni jeho. Obdivem. Jeden výstřel za dva tácy. Přímo do srdce. Málodky mine.

Na židli vedle lampičky s umrlčím světlem stojí hrnek studeného čaje. Každé ráno rozpíchávaná kůže už dávno nebolí. Její strach se převléká do stále stejných kostýmů. Bojí se nespavosti. Že bude něco potřebovat. Výčitek, které se jí derou z úst, ale nemůže je vypustit. Vzduchuje pláči, stejně nepomáhá, vyhrává nad ní a jen ponižuje. Než její syn odejel, odnesl ji na záchod. Kliky od dveří se dotknul jen loktem a pak je kolenem zakopl. Položil ji zpátky do postele. Neopatrně. Jako věc. Zabolelo to. Slyšela, jak si potom dlouho smýval z rukou dotek jejího těla pod flanelem s vánkem čpavku. Který syn snese pohled na bezmocnou mámu? Ve firmě po něm něco pořád chtějí. Stále spěchá. Všechno leží na něm, musí si taky odpočinout, přijít na jiné myšlenky. Tráví hodiny na posedu a v lesích. Kéž by hrál golf jako jiní. On nestihá, zatímco ona má na spánek, přemýšlení a strach příliš mnoho času. Televizi si už nebude zapínat, beztak je to jen spouštěč dalších strachů. Zrovna včera ve zprávách zaslechla, jak si nějaký babral popletl myslivce s divočákem. Kdyby alespoň zavolal. Stačilo by pár slov, zaslechnout jeho hlas. Snad stokrát bere do rukou mobil. Je od něj. Nejméně sedmý, každou chvíli má jiný, nový, složitější. Tenhle má prý fotoaparát. Hry. Diktafon a bůhvíco ještě. Jenže ani ten nemodernější telefon na světě neumí to, co ona potřebuje. Je osahaný. Zahřátý. Mlčky leží mlčky v jejích dlaních.

JANA WIENEROVÁ

ZPRÁVY KRÁTKÉ KRATICĚ

Krajina
zeleně a modře
zanořená do slunečných šraf
 skály
 vetknuté
 do příboje lesů a luk
to vše stojí za pozdrav
poslaný večerem
do krajiny
 do kaňonů ulic vnořené
 neóny a lasery oslněné
 příbojem hřmotu zalité
Zdravím tě večerem
zdravíš mě zrána
pozdravy přebíhají
jak s člunkem nit
prošlupem chvil
jak jiskry tmou

CHVÍLE

MONIKA HOJNÁ

Tělo je napnuté, jako by se bálo, že ho rozechvělá duše opustí. A ona se opravdu dere ven, k tobě. Stéká v slzách, které mi vyklouznou z očí a putují po tvářích, aby se spojily s těmi tvými, když přiblížíš svou tvář k mé.

Mívala jsem tě blízko i ty mě, když moje myšlenky odplouvaly za tebou, když jsem lovila v paměti vzpomínky na naše setkání... Míval jsi mě blízko i já tebe, když ty jsi vzpomínal a myslel na mě... Jen jsme o tom vzájemně moc nevěděli. Tušili. Ano, myslím, že jsme tušili, ale občas pochybovali o našich schopnostech dotýkat se na dálku pravdy o nás dvou. Byla tu jiná, zřetelnější pravda. Jsme zadaní a každý v jiné zemi. Za ty dva roky po znovushledání jsme si vůbec nevolali a psali si minimálně. Jen taková připomenutí. Nic o životě druhého jsme nevyzvídali a o svém životě nesdělovali. To „cosí“ mezi námi žilo samostatně, jakoby bez naší vnější pomoci. Přesto nás to vedlo.

Snad už v době, kdy jsme na sebe zapoměli. Jak by vůbec bylo možné, že jsme se zase sešli?

Po tolika letech... Tenkrát na střední škole jsem ještě nebyla pro vztah dorostlá, cítila jsem to tak. Líbilo se mi být v přítomnosti tvé mužské síly, ale jen jsem se jí chtěla hrát, větší přiblížení by mě spálilo.

Teď jsme fakticky spolu. Dotyk tváře na tvář, splynutí našich slz. Snad už ani nemůžeme víc. Vnímám náš dech, kruh nádechů a výdechů, já nadechuju tebe, ty mě. V naší blízkosti jako by nebylo žádných mezer. Naše odděleně prožité životy, všechny jejich děje jsou kořeny jednoho stromu, jednoho kmene. Tahle chvíle, to je vtělený smysl našich životů, napadá mě.

Vidím se v tvých očích jako v zrcadle. Kudrnaté vlasy, na bradě červený flíček a plaché usmívání plné nejistoty. Strnu. To jsem přece tehdejší já! Sedmnáctiletá?? Trochu se sebe ostýchám. Nevím, co chci víc. Utéct, nebo si na sebe sáhnout? Ale jak se k sobě dostanu? Můžu se tak leda dotknout tvých očních víček, ale k tajemství za nimi nemám přístup. Vládněš nad tím, co mi ze mě odhalíš.

Koutky úst ti vesele cukají. Ty se u mě vidíš taky! Poznáváš se v těch brýlích?

Ale my už jsme přece jinde!

Ve vedlejších pokojích něco šramotí. Naši synové. Buď tvůj, nebo můj. Jeden z nich se probudil.

EVA ČERNOŠOVÁ

JARNÍ

Muži – pilami ječivými –

mrzačí paže stromům –

Kolik ran už vylčely!

Koruny svrženy,

pahýly svázány –

Vítězům sláva...

Což jaro prahne po obřízce?!

Neslíbe

nikdo

moji lásku

Neztiší

volání.

Do ticha

směju se.

Dorůstám se,

zase.

A kdybys přišel,

smělý...

Louka

zachvěla se –

i mé rty

by tě chtěly!

SMÍCH

Směju se.

Nelituj mne,

sama si stačím.

Raněná rozbřskem

i křikem ptačím.

DRAGA ZLATNÍKOVÁ

O POTKÁVÁNÍ

Dokud se potkáváme
máme minulost
Z peněženek vytahujeme drobnásky vzpomínek
řadíme útržky z dětství
jako sběratelé mincí
A gesta mrtvých tušíme
při chybném rozpomnění

Dokud se potkáváme
někam patříme
Život výhybkář vybere správnou kolej
a žene nás k cíli
Nemá rád zpoždění
když klopytáme přes pražce
na jiný spoj

Dokud se potkáváme
sypeme z kapes smetí neladu
výměnou za drobničky dobrých slov
které září jako zlatáky sluncí

Dokud patříme k minulosti jiných
den má dění
noc má spánek
a úzkost tudy nebloudí

ZPOVĚĎ ZPOD PRACHU

LUCIE HROCHOVÁ

Co vám budu povídat, nejdříve jsem to nedokázala přenést přes srdce, ale čas a ticho udělaly své. Naučila jsem se hledat nová pojmenování. Neusedá na mě prach, ale snáší se ke mně stříbrný pudr vyrobený z odlomků hvězd. Pavouk mě nezamyká do sítí, ale spřádá mi peřinku, aby se mi měkce leželo. Netrpím nedostatkem světla, ale užívám si, jak se po mně jediný paprsek dychtivě natahuje vikýřovým oknem. Jen se mi občas zasteskne po rukou, které mě laskaly, a pootech, které mě líbaly.

Ty první ruce, ty které mi daly život, byly obrovské, snědé a plné mozolů. Dones nepochopím, jak se mnou tak silné prsty mohly natolik obratně a jemně nakládat. Vzpomínám si, jak jsem byla ještě pouhý kousek dřeva a pak jak mě ty ruce s pomocí všelijakých věčiček hladily, rovnaly, oblily a občas někde štípily. Ani jsem se nenadála a už si mě přiložily ke rtům. Rty se našpulily a foukly do mě. Panečku, to byl fuk! Však jsem na něj rádně odpověděla a zaduněla jsem jako zvon. Ach, jak my jsme si uměly popovídat!

První ruce mě však brzy předaly do rukou mnohem menších, zpočátku nemo-tornějších, ale také hřejivějších a zvědavějších. V těchto rukou jsem prošla snad celý svět! Ať už si mě při cestě mnuly prsty, nebo mě uložily do kapsy u kalhot, viděla jsem toho spousty, neb v kapse byla díra. A co jsem se toho nazpívala! Napodobovala jsem šveholení ptáků i zurčení potůčku, houkání sovy i dívčí zavýsknutí. Cokoliv, co mi rty našeptaly, jsem zopakovala. Staly jsme se jedním tělem, jednou duší...

Jednoho slunečného dne mě ruce nesly po polní cestě a dech rtů se snažil skrze mě zapříst do rozhovoru cvrčků. Když v tom se rty i ruce zastavily. Uprostřed polní cesty stálo jakési šedivé plechové monstrum, na němž asi čtyři páry rukou svíraly podlouhlý předmětem a mířily jím na mé ruce.

„Hau ab, du Mistker!“

Ani jsem se nenadála, ruce mě upustily a rychlostí blesku se ode mě vzdalova-ly. Ležela jsem v bahně, které mi zatýkalo až do dírek, a dívala jsem se za nimi.

S příchodem noci se rozpršelo. Každé plesknutí kapky bylo jako uhození. Prosakovaly čím dál, tím hlouběji, zavtávaly se do mě jako vtíravý červotoč, ohryzávaly mé tělo jako dravé krysy. Tušila jsem, že už mi mnoho času nezbyvá, ale ještě jsem toužila naposledy uslyšet ptačí švitoření...

Když jsem se probrala, nebyli to ptáci, co jsem uslyšela. Bylo to pobrukování dechu, jehož frekvenci i pravidelnost jsem tak důvěrně znala. A já už jsem neležela v tmavé chladné noci u pole, ale byla jsem svírána teplýma rukama, které mi hojily moje poslední bolístky. Našly si mě! Nezapomněly na mě a vrátily se pro mě!

Ano, s mými milovanými dlaněmi jsem prožila dobré i zlé. Jak ovšem rostly, laskaly se se mnou řidčeji a řidčeji. Povšimla jsem si, že jejich bříška prstů mnohem více času věnují jakýmsi umělohmotným čudlíkům, do kterých dennodenně něco zuřivě buší.

Nechápala jsem to. Jak mohou dát přednost jim, které v sobě nenesou práci starých rukou, zvuky jara, příchuf léta, barvy podzimu, vůni zimy, zátěž špíny ani s láskou nanášené náplasti? Jak si mohou vybrat prázdné namísto plného? Zatuhly ruce lenivostí a bojí se, že mě s mým životem neunesou? Možná...

Minuty se vlekly, minuty ubíhaly jako o překot, minuty pádily, minuty se táhly. A až po několika dalších minutách rozjímání o volbách, o možnostech a o stejně

lehkých formách a různě těžkých obsazích jsem na své ruce konečně přestala myslet s hořkostí.

Něco mi říká, že si tu v koutku půdy ještě nějakou tu další minutu poležím, ale jistě přijde den, kdy mě ruce znovu uchopí, smetou ze mě stříbrný pudr a přiloží si mě k ústům.

Martin Vídenský

Mé myšlenky

Často roztěkaně
poletují
jako vlaštovky
před deštěm.

Po lijáku
a krupobití
si před soumrakem
posedají
mezi řádky,
tráví za dne
sesbíranou havěť
a tichounce
švitoří.

S houstnoucí
tmou
jejich štěbetání
slábne
a v nepravidelných
intervalech
ke mně doléhá
vzdálené houkání
sovy.

MARTA URBANOVÁ

VĚCI

Když už má člověk
zkušeností plný dům
na truc regálům
nespočet přihrádek
suvenýrů z cest
přijde čas
nepřehlednosti
Mstivý čas
zapomnětlivosti
zaměňuje přihrádky
jak pohyb korálky
v nich uložené
A tak se často stává
že musíte hledat stín
abyste našli světlo
že pátráte
po skryši papírového draka
abyste našli Pasternaka
že musíte slídit po Pasternakovi
abyste objevili
co jste hledali
když jste neznali
že věci v domě
mají kromě míst
kam jste je uložily
i život jiný
že se dokáží
v rozporu s vaší pamětí
octnout i v jiném století
v jiném podlaží
vašeho mozku

DŽENTLMEN

JAN STEJSKAL

„Hospody jsou důležitá zařízení,“ pravil malíř. „Lidi mají pořád hlad a žízeň – a navíc je to nejlepší informační středisko pro místní i světové události. A tříbí se tu názory,“ dodal důležitě. „Někde jsem četl, že v polovině devatenáctého století bylo v Chrudimi napočítáno kolem šedesáti pohostinství. Tak si to vezměte: Kolik měla Chrudim v té době obyvatel – snad šest tisíc, jestli se nemýlím – a šedesát hospod! A co se v nich často odehrává! Hotová dramata. Někdy bohužel i s tragickými následky. A co se týká návštěvníků, hotová přehlídka nejrůznějších typů. Od největších darebáků přes všelijaké nešťastníky a nespokojence až po nejvýše postavené. Pochopitelně – každá hospoda má svůj okruh zákazníků, podle své – jak se říká – cenové skupiny. Císaře pána netáhli do nějaké krčmy s místní sebrankou, ale do luxusního podniku, i když se jim ještě odměnil slovy, že je to taková bída.“

Malíř narážel na chrudimskou pověst o císaři Josefu druhém, který měl údajně pronést svůj odsudek při návštěvě tehdy nejlepšího chrudimského hotelu, jemuž se prý od té doby místo „U Bílého lva“ začalo říkat „Bída“. Což je ovšem nedoložená pověst.

„Ale co legrace člověk taky v hospodě zažije,“ pokračoval zkušený návštěvník restaurací. „A co lidiček tu pozná. Býval tady taky jeden, co to v jednom baru dotáhl až do hodnosti šatnáře. Nějaký Jaromír. Takový pomenší chlapík, ale snaživý a vcelku dobrák. Jeho tvář ani postava zdaleka neodpovídala vzoru antického atleta, ale kterýpak chlap se tím může pochlubit. Byl vždycky vzorně učešán, vlasy si patrně barvil, aby vypadal o něco mladší. Za léta pobytu v hospodských prostorách dovedl dobře odhadovat lidi: rozlišovat povaleče a výtržníky od slušných hostů, cizince i domácí i příslušníky tak zvané lepší společnosti. Když do baru občas přivítal nějaký lépe situovaný člověk, Jaromírek byl velice úslužný a zdvořilý. Potkal-li tohoto návštěvníka pak venku ve městě – na chodníku, ve veřejné místnosti nebo kdekoliv jinde, dovedl se velmi hlasitě přihlásit, aby si lidé okolo všimli, jaké má styky. „Budte zdrav, pane profesore“, nebo „Dobrý den, pane doktore, jak se daří? Kdy zase navštívíte náš podnik?“

Některým osloveným nebyla jeho slova příliš milá, jini ji odbývali se shovívavým úsměvem. K pochybným návštěvníkům baru byl ovšem Jaromír přísný. Tvářil se jako důležitost sama, a pokud bylo třeba, dokázal je důrazně napomenout.

S neznámými lidmi dovedl hbitě konverzovat a sdělovat své názory. Měl dobrý postřeh a přehled o fungování mnohých hospod, o jejich vedoucích i návštěvnících, vyznal se v různých lidských povahách i v politice. Jeho handicapem však byla nedoslýchavost, možná i špatné vidění (brýle však nikdy nenosil) a také sebedoceňování. To se projevovalo hlavně ve styku se ženami. Nedokázal je

okouzlit ani svým zevnějškem, ani svými zájmy. Tím však není řečeno, že by po nějaké netoužil.

Jeden čas chodila do restaurace, kterou jako host navštěvoval, jistá žena, nějaká Erika, se skupinou svých přátel. Byla veselá a přátelská a ráda navazovala styky s ostatními hosty. Její pozornosti neunikl ani Jaromír. Také ona se brzy stala předmětem jeho zájmu. Netroufal si ji oslovit; zato ona neváhala zapříst s ním rozhovor.

„Jede po tobě,“ radil číšník Klobásko. „Využij situace, pozvi ji na rande“.

„Nemám čas, jsem pořád ve službě,“ namítal Jaromír. „A nevím, jestli bude mít o mně zájem.“

„Neboj se, musíš jít na ni rozhodně. Dej jí pusy a hned budeš vědět, na čem jsi.“

„Tady před lidmi to nejde,“ bránil se Jaromír, i když číšníková rada se mu zamlouvala.

Klobásko věděl, jak na to. Na chodbě před restaurací byla telefonní hovorna. Tehdy ještě byly na takových veřejných místech. Tam ji měl Jaromír pod nějakou záminkou pozvat, projevit jí svou náklonnost a zpečetit slova polibkem.

Jaromírek si troufl a Erika neměla námitek. A tak se oba ocitli v telefonní hovorně na zešeřelé chodbě. S čím ale nepočítali, bylo její zařízení. Pamatujete to, pánové? Když sem totiž zákazník vstoupil a došlápl na podlahu, automaticky se v této zasklené kabině rozsvítilo světlo. Na konci tmavé chodby to ovšem muselo každého upoutat. Jaromír polekaně ustoupil zpět, světlo zablíkalo, ale pokud chtěli oba zůstat v kabině, zazářilo naplno.

Obešlo se to bez polibku a bez vyznání. Eriku to zřejmě brzy naštvalo a vyletěla z hovorny jako namydlený blesk. Jaromír za ní. Stačil si však povšimnout úšklebku na tváři číšníka Klobásky, který se na chodbě ocitl jakoby náhodou. Jistě si domyslíte, že válečná sekyra mezi Jaromírem a Klobáskem byla vykopána. Ostuda a posměch, to byl výsledek číšnickovy rady.

Jaromír se nějakou dobu v restauraci neukázal. Také Erika sem přestala se svými přáteli docházet. Netrvalo to však dlouho a Jaromír se zase ocitl před restaurací. Spokojeně pokuřoval na chodníku. Číšník Klobásko sem přijel se svým autem, zabouchl dvířka a zřejmě dost pospíchal do práce. Kdoví, zda si ti dva po předcházející události něco řekli, nebo jestli spolu vůbec mluvili, nevím.

Už se zešeřilo, hosté se trousili do restaurace, ale Jaromírek pořád postával na chodníku. V tehdejší době procházely kolem restaurace hlídky příslušníků bezpečnosti, aby kontrolovaly, zda se zde neděje něco nekalého. Dvojice strážců zákona dohlédla i na zaparkovaná auta a u Klobáskova vozidla se jim něco nezdálo. Možná špatně zaparkoval. Muži obcházelí kolem vozidla a jeden z nich vzal za dveře – a kupodivu je otevřel. To je, jak známo, přestupek proti pravidlům, za něj může následovat pokuta. Auto musí být uzamčené, aby nedostali příležitost různí nenechavci.

„Čí je to vozidlo?“ obrátili se s otázkou na Jaromíra, který jejich počínání sledoval.

Ten hned neodpověděl. Uvědomil si, jakou příležitost mu tato náhoda přihrála do cesty, jak mu naskytla možnost odvety a pomsty za číšnickovu škodolibost. Ale udavačem být rovněž nechtěl.

„Nevíte, komu patří?“ ptal se znovu muž zákona.

Jaromír váhal, jestli má pokrčit rameny nebo promluvit pravdu, ale brzy mu došlo, že by si majitele stejně brzy zjistili, a tak s pocitem zadostiučinění prozradil jméno majitele.

„Podívejme, to je ten z restaurace?“

Jaromír přikývl. Teprve, když se oba muži v uniformě obrátili směrem ke vchodu do restaurace, vyletělo Jaromírovi z úst: „Já...já mu to tu hlídám.“

„Tak dobře hlídejte, ať mu s tím někdo neodjede,“ pravili strážci zákona a změnil směr, aby pokračovali v obchůzce.

Za malou chvíli se číšník s klíčky v ruce k autu opravdu vrátil. Možná, že si vzpomněl na neuzamčené dveře. Jaromír se tvářil nevšímavě, a tak se Klobásko možná nikdy nedověděl, že unikl jak pokutě, tak Jaromírově odvetě.

Jaromír chvíli postál na chodníku, dokouřil a pak si šel dát do restaurace jedno pivo. I džentlmeni mají občas žízeň.“

BYL DŮM, KTERÝ NEBYL

JAN DVOŘÁK

Moji rodiče se rozvedli, právě když se ze mě začal stávat uvědomělý tvor. Jedním z důvodů možná byly rozdílné názory na synovu výchovu, prosazované z obou stran s nebyvalou tvrdošijností. A já stál decentně v pozadí, raději smířlivě oběma přikyvoval a dělal si stejně, co se mi zlíbilo. Prostě jak to bývá v rodinách běžné, aniž by to muselo vést k manželské katastrofě. Nadále jsem potom žil s matkou, která se už nikdy nevdala, neboť jednou z jejich zásad /a měla jich požehnaně/ bylo, že sňatek se má uzavírat z lásky a jen jednou. Nepodaří-li se, marně se pokoušet o jeho obnovu. Paradoxem bylo, že otec byl stejného smýšlení. Také žil sám. Nanejvýš se, obletován ženami, zmohl na kratinké vztahy, které bez většího vlivu odšuměly, aniž by v jeho životě zanechaly sebemenší stopu. Pro mě představovala matka cosi jako „denní chléb“ , s veškerými vnitřními významy toho pojmu, zatímco otec hrál roli hlasatele „vyšších pravd“. Ji jsem viděl denně a vnímal proto jako součást bytí, jeho naopak občas a spojoval společné chvíle spíš s mimořádnými příležitostmi. Tohle rozdvojení jednoho kmene se odráželo třeba voleným oslovením. Jestliže na mamince jsem vyplýval všechny ty mamičky,

mamuleny, matěrky... a nejednou padlo i křestní jméno, otec zůstával provždy jen otcem, nanejvýš tatínkem.

Návštěvy u otce jsem neměl zvlášť rád. Měly předepsaný scénář, který dodržoval s pedantickou důsledností u vědomí si jedné z pravd, kterou mi vštěpoval, totiž že je škoda promarnit byt' jen minutku času, jenž je nám vymezen. Navenek bych to nepřiznal, ale vnitřně jsem s obavami očekávané setkání vnímal spíš jako prodlouženou školu. A ještě se při nich moudrý muž specializoval na formování mých povahových vlastností. Což o to, slyšel jsem je jen na půl ucha. Horší bylo, když zahrnul kritikou ulítanou a i z mého úhlu pohledu maximálně obětavou mamulku. Na dálku a přerušovaně bylo snadné posuzovat. Vytýkal jí všechno možné, například vysokou míru starostlivosti, která do jisté míry blokuje mou samostatnost. Dávej na Petulku pozor, nikam ho samotného nepouštěj, byla téměř ustálená formulka, s níž mě předávala do jeho krátkodobé péče. Otce iritovala už moje zdobnělinka, připomínala mu holčičí rozmazlenost, zásadně však neuznával ženinu snahu posadit mě do klece s ochrannými zámky. Zatímco ona omdlávala hrůzou nad představami, co by mě mohlo bez dozoru postihnout a uváděla drastické případy únosů, vražd, bezradného blouzení dětí, otec je sice nepodceňoval, jak říkal, ale na druhé straně pokládal za povinnost dopřát mi od dětství volnost a samostatnost v různých životních situacích. Chlap nemůže žít pod ženskou sukni, vyškleboval se.

A tak sice dodržoval pravidlo, že se při mém pobytu má vzdát všech závazků a vyhrazený čas věnovat toliko mně, ale přesto přišly okamžiky, kdy musel uvolnit náš spoutávající řetízek a otevřít mi vrátka ke svobodnému vydýchnutí. Jako jednou. Tehdy. Nepředvídaně se protáhla doba, kterou musel strávit kontrolou jakýchsi zbytečných formulářů v temné a stísněné místnůstce ještě s jedním kolegou, smrtákovitým vyžilcem, jehož dravčí pohled mě děsil. U starodávných stolů mezi čtyřmi špinavými stěnami těžko pro mě otec mohl nalézt činnost, která by mě zabavila a pobavila. Navíc mu bylo trapné, že se přede mnou musí prezentovat jako vykonavatel nezajímavé a neinspirující profese, která mně jen těžko může imponovat. Dal mi provizorně pomalovat prázdné čtvrtky, vytvořil jsem několik obvyklých dětských kresbiček, o nichž otec prohlašoval, čemu nevěřil – že odrážejí mimořádný talent.

Venku zatím padla mlha a vyloupl se slunečný den, jenomže otec ne a ne skončit a já se ne a ne po kreslení už něčím upoutat. Chudák si představoval, jak si mamuška zavrčí, až se dozví, jak mě trápil v tak líbezný čas v uzavřené cele. A tak se snažil zachránit situaci a zároveň prosadit přípravu mé soběstačnosti. K mému překvapení mi vtiskl do ruky bankovku, vyzval, abych si šel něco užitečného koupit /je zvědav, co to bude/, nezatoulal se, ale pozoroval bedlivě prošlá místa a pamatoval na navrátila.

Když se mi otevřel lákavý prostor a ovanul mě svěží větřík, na jednu stranu se mi ulevilo, na stranu druhou se mě dotkl strach. Zjistěte pod vlivem matčiným mi připadlo, že lidé, kteří mě míjejí, nebudí mou důvěru a vlastně by mohli být strůjci zlých činů, o nichž přede mnou varovně hovořila. Abych překonal rozpaky, zdravil jsem každého, koho jsem míjel. Představte si tu komickou scénku! Však se po mně místo uznání leckdo ohnal. Ze mě si šprouchlata tropit nebudeš, štouchl si do mě dokonce jeden neruda ostrým ukazovákem a ještě mě plácl po zádech. Klopýtal jsem úplně neznámým terénem a snažil se opřít paměť o výrazné body, ale zakrátko mě naplno zaujaly blyštivé obchody s pro mě exotickými předměty, lemující ulice starého města. Se zalíbením jsem si některé vybíral, ale kdepak by na ně stačilo otcovo kapesné. Jistě, prošlá místa jsem si zapamatoval, ale v zpřeházeném sledu. Kudy jít zpátky, když přišel čas? Marň jsem hledal záchytné zastávky, jimiž jsem procházel... Jako by úplně zmizel dům v postranní ulici, který mě svým kuriózním zjevem upoutal. Skrčený na jejím konci vrůstal do zeleně – vypadalo to, že vypínavé větve švihají do oken. Opíral jsem se o podobné identifikační znaky, ale celek nesložily. Připadal jsem si jako námořník, který ztratil kormidlo a mořské vlny s ním volně pohazují, aniž by tomu mohl vzdorovat. Cesta domů zmizela. Nevím, jak dlouho jsem se takhle bezradně potácel, jistě však je, že jsem pořádně vyděsil navenek sebejistého otce. Zmatený mou dlouhou nepřítomností a hecovaný jízlivým kolegou /navíc v povědomí matčinu smrtelně vyděšenou pronásledující tvář/ vyběhl jako švanec ven, aniž by věděl, kudy vlastně vyšlápnout. A tak chvíli stál a zíral před sebe – rozechvěl se z toho množství neznámých tváří. Těžko říct, co vše se v jeho mysli odehrálo, jistě je, že se nedokázal opřít o žádný systém, na který vždy sázel, klíčkoval prostě nazdařbůh a čekal na zázrak. Ještě nikdy jsem tak rád nespátril otce jako tehdy. Dočista vykolejený jsem chvíli nevěřil, že to je skutečně on, vidiny počaly přehlušovat realitu, ale pak jsem se mu vrhnul v ústrety a vůbec nehleděl na to, že tak prozrazují svou slabost. Musím však dodat, že muž toho nezneužil. Místo nadávek a vyčínění se spíš vlídně usmíval. Co sis vlastně koupil, že ti to tak dlouho trvalo? Rýpl si, ale oba dva jsme se smáli mému sdělení, že jsem mu ušetřil peníze. A vracím se s prázdnýma rukama.

Tuhle banální příhodu o zmizelém domě a mém i otcově hledání jsem si mnohokrát oživil, když jsem se ocitl v cizím prostoru. Kolikrát od té doby jsem se znovu ztratil! A hledal! A naslouchal třeba povídání o domu, který v nějaké ulici již neexistuje, stejně jako zanikla ona...

Tím je fantazie osvobozena a může přeskakovat volně a svobodně po kilometrech. Třeba zaznamenat, že se po letech sešli spolužáci a zároveň starousedlíci a povídali a povídali /kromě mnoha jiných věcí a událostí/ také o zmizelém domě v blízkosti školy, který na ně působil tajemným kouzlem. Věčná škoda, politovali ho. Boří se víc než staví? Pak procházeli místečko po místečku a tříbili paměť.

Posléze se hádali. Každý chtěl hrát prim v tom, s jakou přesností si vybavoval dávnou skutečnost. Jenomže kdo mohl být věrohodným arbitrem v nastálých sporech. Různá alternativní řešení týrala pravdu. Bůhvíproč se třeba ocitli na půdě baráku a jeden z nich, jméno může být zapomenuto /stejně jako všechna v tomto příběhu/, povídal, že to místo si v sobě neslo zvláštní prokletí, neboť se stalo prostorem, v němž se lidé zbavovali života. Kdo zahájil řadu sebevrahů, se neví, ani kolik jich bylo celkem. Podle vědomostí jednoho z účastníků schůzky to mohl být Neznámý muž, na jehož identifikaci ztroskotali všichni šikulové. Nikdy se nepodařilo zjistit, kdo vlastně byl nemladý nestarý člověk, odkud pochází, byl-li movitý či nikoli – vždy něco svědčilo pro jednu, něco zase pro protikladnou alternativu – a to se pak těžko hledají motivace. Vůbec – byla to sebevražda? Mohl se tady přece odehrát i mord! Dům sloužil různým účelům. Jako by se v něm naskýtal v zkratce obrázek sociálního společenského vzorku. Existovaly uvnitř nájemní byty, kanceláře, ale i dvě dílničky a u vchodu obchůdek s bylinkami. Nikdo nic nevěděl, ale všichni z těch míst viděli viselce. Půdním okénkem dopadal sluneční paprsek na jeho kývající se figuru na laně zadrhlém kolem hrdla. Všelijak reagovaly zejména odháněné děti. Od bázlivého pláče až k zběsile provokovaným hrám, zastírajícím strach. Pro většinu to bylo první setkání se smrtí. A i když dodýchavce brzo sňali, jeho stín padl trvale na barák, zejména ženičky se hodně bály – a více se na chodbách při setkávání mlčelo než mluvilo. Nestává se, aby půdy hostily lidi, účtující se životem, jenomže na téhle to jedním případem neskončilo. Jako by nějaký magický hlas, vycházející bůhvíodkud, lákal k poslednímu vydechnutí. Z plejády odchodů jmenujme třeba ještě tragický zádrh smyčky nadějného jinocha, který po sobě zanechal otřesný dopis v podobě básnické skladby o tom, jak byl duševně trýzněn prominentními rodiči. Hladina křivd jednou přetekla. Místo smutku a truchlení se museli osočování rvavě bránit, čímž ztratili sympatie a soustrast úplně. Proti jejich vůli byla báseň několikrát otištěna, takže se začínající hoch stal známějším než jeho po slávě bažící tatík. Nevyzpytatelné bývají i poslední cesty!

Vzpomínalo se také na sklepní plochy, v nichž bytovaly i krysy. Čas od času jim přišli zasadit úder deratizátoři, ale zakrátko se vyvrženci opět vrátili. Půda byla nebičko, sklep peklíčko, smrt však řádila tu i tam. Cesta obou prostorů od sebe nebyla daleká. Jakýsi vyčerpaný tulák našel přístřeší právě ve sklepech a ačkoli se chtěl – na rozdíl od půdních štvanců – držet života, jeho ochablý organismus to již nedokázal. Ani u něj se nedal zjistit průběh posledních chviliek. Oproti většinou obřadní kultivovanosti půdařů však on dokonal ve vlhkých hadrech, ohlodaný krysími zoubky. Takhle to vypadá, že je dobře, že dům odešel se svými nebožtíky. Jenomže jeho existence se nedá charakterizovat jenom smutnými scénami. Výrazně v něm vítězil život. Třeba žádný z obývaných bytů nemíjel akt zrodu. V druhém patře v třípokojevém příbytku dokonce přišla na svět

paterčata. Takové houstičky či nudličky. Pořádně potrápily mámu při příchodu i nadále, neboť se rozhodla vytrvat za každou cenu. Jejich stav je všelijaký, ale houževnatost enormní, soudili lékaři. S nově objevenými nemocemi mrňata odepisovali, ale jejich svíčky přesto planuly dál, dlouho, až se posléze vyrostlí sprízňenci rozprchli. Zato výrazná blondýna z garsonky v první etáži vystřídala několik partnerů, ale nepodařilo se jí obtěžkat, ačkoli po mateřství toužila. Vedla nepřetržité hovory o dětech, až si unavení posluchači vymysleli, že jí tíží špatné svědomí. Chce odčinit nějakou vinu, tvrdili. Z pohledné ženy se stala zatrpklá ženská, jakýsi nejmenovaný policajt domu. Většina obyvatel se v něm prostřídala, jen ona zůstávala. Odmítla barák opustit do poslední chvilky, ale k sebevrahům se nepřidala. Spíš se vynasnažila sama rozhodnout o jeho osudu. Traduje se, že se pokusila založit požár, nicméně se včas zalekla plamenů a z konvic uhasila jejich žízeň. Pouze ve vzduchu trval pach spáleniny.

Vypravování se rozpadalo, dávno už opustilo hranice postaveného a zbořeného domu. Posléze nikdo nevěděl, proč se vzpomínka na něj rozrostla jako stromy z blízkého náměstí, které kvůli své nebezpečné výšce musely rovněž padnout. Možná jejich kořeny zapustila zmíněná paterčata, neboť všichni souvisí se vším – a tím vzniká nepřetržitý řetězec staveb a jejich zřícenin. Nemůžeme vědět, jak vypadal svět, protože ho provází permanentní zánik.

A tak dům už není, ulice už není. Zdá se, že byl zbytečně. Byla zbytečně. Právě jako parkoviště stojící na jeho místě. Přes zvýšenou ostrahu z něj mizí zaparkovaná auta. A nepřejte si vidět ty zděšené tváře majitelů...

Moje maminka se v stáří často vrací do let, když jsem byl ještě dítě. Jednou jsem jí neprozřetelně prozradil svou ztraceneckou epizodu, kterou způsobil otec. Hluboce povzdychla. Nic v životě nelze promlčet, řekla. Přesto mu odpouštím. Jenomže co by se stalo, kdybych se tehdy nenašel? Došlo by na tvá slova, dodal jsem zase já.

AFORISMY FRANTIŠKA UHRA

- Civilizace je soubor návyků, které z nás dělají barbary.
- Psala si deník. Obvykle tak jednou za čtvrt roku.
- Mluvit nestačí, někdy je třeba také myslet.
- Neustále slyšíme spoustu lží. Nejčastěji o pravdě.
- Silničáři se připravují na zimu již v létě, perou teplé spodní prádlo.
- Se spisovateli se dá dobře vyjít, ale s některými je třeba vyběhnout.
- Rychlovlak nabízejí cestujícím řadu služeb. Nově i pohřební.

LUBOŠ ZELENÝ

STAŘÍ DLUŽNÍCI

Dnes i jarní vítr moje slova tají
Větvičky vět ohýbá k pukající zemi
V potocích zšedlého sněhu klopýtají
Hrboly času k smrti přejeji

Znají už svého města malý díl
Džípies v mozku jim tak dávno ztuh
Bez strachu ze tmy – z náledí
Důchodci vyšli do marketů splatit státní dluh

Chodníkem cupitají po řetízích šterku
K nepotřebě sledují je nahrbené stíny
Peněz i života si nesou jenom na odměrku
Ozvěna jejich bot tak tluče do uší

Odcházející zimy...

O ZVYCÍCH A OBYČEJÍCH

JIŘÍ FRÝZEK

Život našich předků – zejména těch na venkově – ovlivňovala příroda a trvalá starost o živobytí. Po generace proto jejich život nabýval podoby každoročně se opakujícího koloběhu, do něhož patřily i obyčejové zvyklosti. Mívaly většinou nějaký smysl, podtext – ať už se od nich očekávalo, že zajistí úrodu, poděkují za dobrou sklizeň, oslaví světce nebo zaženou špatné počasí či zlé, nečisté a nepřející síly.

Počátky lidových obyčejů lze mnohdy hledat již v dobách pohanských, předkřesťanských. Tehdy pravděpodobně souvisely se základními předěly v roce, s přírodními změnami. Křesťanství později do existujícího obyčejového rámce vneslo vlastní motivy a hodnoty (například Vánoce, Velikonoce a Ježíšův příběh), čímž vznikl liturgický kalendář.

To, že některé obyčeje jsou obecně známé a rozšířené, a jiné typické jen pro určitý kraj, region, platívalo za časů našich pradědů, ale platí i dnes.

Počet dodržovaných zvyklostí byl vázán na příslušné roční období a s ním spojené množství pracovních povinností, neboť od nepaměti bývalo prvotní zajištění obživy, teprve potom zbýval čas na vše ostatní.

A tak když podzim předal vládu zimě, „když hory usnuly a venku jako by peřinu rozpáral“, začínal se i kraj orlický ladit do adventní nálady. Nastával čas ranních borátů, přástek, brzkého smrákání a předlouhých zimních večerů. Předvánoční ztišení, nostalgické rozjímání a očekávání přerušily – byť nakrátko – tzv. obchůzky „svatých“ v podvečer svátku sv. Barbory, sv. Mikuláše a sv. Lucie. A pak už přicházely tradice, které přičarovaly to pravé vánoční kouzlo – jesličky a koledy s betlémským příběhem, světla svíček, sváteční pokrmy, nadílka, později i stromček s vůní jehličí a navíc – stejně jako na přelomu roku – ono tajemno prožitku při nejroztodivnějších pokusech o nahlédnutí do časů budoucích, do knihy osudu. Po novoročním vinši a tříkrálové koledě Vánoce dozněly.

Vystřídány byly ale hned vzápětí bujarou zábavou – hudbou, tancem, maškarními průvody, dobrým jídlem, zkrátka masopustem, ostatky. V posledních třech dnech přerůstalo již tak bujné veselí do takové intenzity, že bývalo dovoleno takřka vše. Tyto hody ďábelské – jak je nazýval Tomáš Štítný ze Štítného – však musely ustát před Popeleční středou, začátkem čtyřicetidenního předvelikonočního půstu.

Velikonoce – svátky jara a nejvýznamnější svátky křesťanské – vrcholí pašijovým týdnem a o první neděli po prvním jarním úplňku Hodem božím velikonočním. Lidové zvykosloví přidalo i pondělní koledování. Za zvláštnost našeho regionu lze považovat tzv. holčíčí koledu.

Jaro však přivolaly a slavily i další obyčeje: řehořské obchůzky učitelů i žáků, vynášení Smrtky (Morany, Mařeny) a přinášení léta (líta), vyhánění dobytka na pastvu na sv. Jiří, kdy se prý otvírá země a začíná opravdové jaro, filipojakubská noc (pálení čarodějnic) či stavění májek.

K přicházejícímu létu rok co rok náležely křesťanské svatodušní svátky a slavnosti Božího těla, předkřesťanské letnice, obchůzky královniček, jízdy králů (hlavně na Slovácku) nebo čistění studánek. Letní slunovrat se uzavíral svatojánskou nocí – v předvečer svátku Jana Křtitele, ale s mnoha pohanskými prvky. U vsí vzplály ohně, bylinkářky se vypravily nasbírat léčivé byliny – o svatojánské noci trhané mělo mít větší sílu – a někdy určitě vykvetlo i ono bájně zlaté kapradí.

Podzim – v jakékoli barevné škále, náladě i vůni – býval ve znamení sklizně. Dožínky, dočesné, vinobraní, konopičko – ale hlavně svatováclavské slavnosti k uctění sv. Václava, patrona české země.

Dušíčkový počátek listopadu vystřídaly záhy oslavy martinské. Martin přijížděl 11. listopadu, někdy skutečně i na bílém koni, ale vždy se spoustou jídla, včetně martinské husy. A to proto, že právě k tomuto datu končily a začínaly pracovní smlouvy. Kromě toho leckde slavili posvícení (hody), vedle havelského jedno z neznámějších posvícení. Poslední kratochvíli před nadcházejícím adventem kateřinské zábavy a tzv. ženským právem.

Připadají vám některé obyčeje známé nebo býváte přímo jejich účastníky? To dokazuje, že mnohé tradice a zvyky nezapadly v zapomnění, ale staly se součástí našeho života jako folklorní dědictví. A to je dobře.

Výňatek z knihy Jiřího Frýzka ZE STARÝCH KRONIK PODRUHÉ (Oftis Ústí nad Orlicí)

FRANTIŠEK UHER

HLUČNÉ PRÁZDNO ATLANTIK

rotyky řeže rezné deště
co ještě co ještě co ještě
puklé hrady malé zrady
slepá okna do zahrady
za nimi hlučné prázdno
rmutno až na dno

jsme na kordy
s různými rekordy
jsou však zřejmé pravdy:
žádný plavec nezdolal
Atlantický oceán
Zpátky ani tam

zřetelná stopa člověka
tak drsná tak pravěká

(Ze sbírky Noční pouště, Balt-East 2013)

VTEŘINY NA HRANĚ ŽIVOTA

ALŽBĚTA HUBÁLKOVÁ

Svět se svíjel v křečích druhé světové války. Ale ani její ničivá síla nemohla zastavit plynulost všedních dnů. Dál hrálo slunce, padal déšť, zelenala se tráva, udržovaly se zvyky. Lidé se rodili a umírali. Zkrátka život šel dál.

Až přišlo jaro roku 1944. Hřejivým dotykem slunečních paprsků probouzelo krajinu, oblékalo ji do čistě svěží zeleně, vlévalo lidem do srdce víru a naději. Šeptalo se od ucha k uchu, že se válečná karta začíná obracet.

Mladá žena Ela Pánková, v pokročilém měsíci těhotenství, uspávala ročního chlapečka. Když usnul, vrátila se do kuchyně aby dovařila oběd. Pohledem z okna na dvorek s úsměvem zkontrolovala při hře tři malé holčičky. Oválné hodiny se závažím jí připomněly, že se co nevidět vrátí z pole manžel. Naštěstí nemusel narukovat jako ostatní muži z vesnice, měl starého a nemocného otce a Josefovou povinností bylo hospodařit na statku a odvádět státem požadovaný kontingent. Myšlenka na muže vzbudila v Elině mysli vzpomínky. Chtěla by zapomenout na minulost, ale všechno jako by se jí vrylo pod kůži. Smíšené

manželství rodičů – matka Němka, otec původem Čech – bylo důvodem, že jejich rodina byla v roce 1933 z příkazu Adolfa Hitlera odsunuta z Německa do českomoravského městečka Schilbergu. Zvenčí vypadalo, že v něm život plyne normálně a v poklidu, ale ve skutečnosti to mezi Čechy a Němci vřelo jako voda v kotli, pod níž se cílevědomě přikládá. Rostla ostražitost a nedůvěra. Tohle se nelíbilo Elizabeth, tehdy šestnáctileté žačce pokračovací školy, i ona okusila ústrky a zlomyslné šikanování. Zatoužila si zdokonalit češtinu a táhlo ji to dál do Čech. Šťastná náhoda jí přivedla do cesty dohazovače. Zprostředkoval jí službu ve vesnici ve východních Čechách. Neváhala. I přes prosby a varování rodičů odešla z domova za svým cílem. U boдрého sedláka se starala o domácnost, pomáhala v hospodářství a učila se česky.

Ve vsi jí padl do oka cihlový statek. Když měla cestu kolem, vždycky ji napadlo, že by chtěla žít v takovém pěkném stavení. Jenomže při své chudobě o tom mohla pouze snít. Ale člověk srdci neporučí. Svobodný a jediný syn z Pánkova statku, který měl přivést do hospodářství bohatou nevěstu, se zamiloval do půvabné německé „služtičky“ a ani nekompromisní otcův protest nezabránil nerovnému sňatku. Pro Elizabeth byly začátky těžké. S prací se dovedla vypořádat, ale tchánova zášť a chladné přezírání se jí bolestně dotýkalo. Její oddaná láska k manželovi, obětavost, píle a spolehlivost hospodáře nakonec obměkčily... Elizabeth se odpoutala od vzpomínek, odstavila hrnec na okraj plotny a dolila vodou prázdný kamnovec.

Po poledni projížděl vsí otevřený automobil s německou osádkou. Zvuk motoru utichl před Pánkovým statkem. Josef s Elou na sebe překvapeně pohlédli. Stihli prohodit několik slov a už se siní rozlehly různé kroky. Do kuchyně vstoupili dva policejní inspektoři v civilu a německý komisař v uniformě, s pistolí po boku. „Heil Hitler!“ zvedli pravice a inspektor v brýlích vyňal z kožené aktovky nějaký spis. „Jste paní Elizabeth Pánková, rozená Ringová?“

„Ano,“ hlesla žena s batoletem v náručí. Dvě malé dcerky se jí držely za zástěru, nejstarší podmračeně vzhlížela k příchozím a tiskla se k otci.

„Jsme vojenská zvláštní komise z okresního úřadu v Rychnově nad Kněžnou. Potřebujeme od vás ještě pár informací,“ přidal drobný muž s knírkem pod nosem. Těkal kolem sebe chladnými rybíma očima. „Kolega s vámi sepíše dotazník,“ ukázal na inspektora s brýlemi.

Hospodář nabídl pánům židle u stolu. Komisař přecházel po místnosti s rukama složenými za zády, ve tváři se mu střídal výraz ironie a nasupenosti. Evidentně mu vadilo, že žena odpovídá na otázky česky. Ela se divila, co všechno věděli a ještě chtěli vědět o jejich rodině, přemítala, proč mají najednou takový zájem.

„Herr Panek, nechte nás o samotě, musíme si s ihere Frau pohovořit!“ přikázal stroze komisař. Manžel zneklidněn pohlédl na ženu. Přikývla a předala mu do náruče synka, ale jen nerad odcházel do vedlejší světnice.

Komisař zprvu hovořil úlisně. Kladně hodnotil záslužnost přivádět na svět zdravé děti, čehož je dobrým příkladem, ale upozornil na důležitost vštěpovat jim lásku k rodné zemi a národu... Takové hrdiny Německo potřebuje,“ ukončil svůj monolog. Rozhlédl se po vybavení kuchyně a pokračoval: „Vaše majetkové poměry nejsou nejlepší. Můžeme vám pomoci, liebe Frau. Pomůžeme v případě, že si vezmete zpět německou státní příslušnost.“ Jeho supí pohled se zavrтал do tváře těhotné ženy.

„Ne,“ zavrtěla hlavou, „vdaná žena následuje svého muže a já to udělala. On je Čech, jsem tedy Češka.“

„Ale děti budete učit německy, že ano?“ zatvářil se přísně.

„Nemám k tomu žádný důvod.“

Inspektoři znervózněli. Komisař zrudl vztekem. Po dalších pokusech ztratil trpělivost. „Ven!“ sykl tlumeně.

Vyvedli ženu před stavení, postavili ji ke zdi. Dosud se chovala statečně, ale najednou pocítila slabost v kolenou. Na temeno hlavy a na ramena jí připevnili kovové destičky s čísly. Inspektor s knírkem vytáhl z auta stativ s fotoaparátem. Vyfotografují si mě a pak... Co bude pak? prolétlo jí hlavou. Náhle ji přepadl strach. Šílený strach o rodinu, o nenarozené dítě. Tep ve spáncích byl jako úderý kladivem do kovadliny. Zavřela oči. Nejasně vnímala opakované cvaknutí fotoaparátu a po zádech jí stékal studený pot. Odvážila se otevřít oči až ve chvíli, kdy jí komisař neurvale odebíral destičky s čísly. „My se ještě uvidíme!“ zahřměl vztekle. Naskočil do nastartovaného auta a odjel.

Ze stavení vyběhl muž s dětmi. Všechny je objímala se šťastným úsměvem v obličeji.

„Jsi v pořádku?“ zeptal se.

„Ano, ale byly to nejtěžší vteřiny v mém životě,“ vysoukala ze sebe, položila si hlavu na manželovo rameno a po lících jí stékaly slzy úlevy.

Na komisařovu výhrůžku nedošlo. To, o čem se mezi lidmi šušovalo, stalo se skutečností. S příchodem dalšího jara válka definitivně skončila.

AFORISMY FRANTIŠKA UHRA

- Když Richard III zvolal „království za koně,“ myslel na koňský guláš.
- Občas někam míříme. Pěšky, nebo puškou.
- Když si pořídil bernardýna, začali štěkat sousedé.
- Na Parnasu by chtěl sedět vedle Hamleta, ale bude se muset spokojit s Kláskovou z Lucerny.

ZDENĚK JIRÁSEK

SLZY

Tolikrát jsem byl smutný
Někdy hodně, někdy dlouho
Ale slzy mně nikdy nepomohly smutek odplavit
Zapomněl jsem brečet
Začalo to tím
že Vinetou taky nikdy nebrečel
A tak mi během let oči vyschly
Tolikrát chtěl jsem si pobrečet
Ale nejde to
Závidím každému jeho slzy
Myslel jsem, že je to navěky
ale nedávno přišel záblesk naděje
Četl jsem nahlas povídku Oty Pavla
a najednou jsem ucítil vlhko v očích
Příběh Jana Veselého, který jsem znal nazpaměť
mě dojal
a já jsem se zastyděl
a vůlí ty slzy zahnal
Důstojně jsem dočetl
a posluchači si ničeho nevšimli
Ale já najednou vím, že tam jsou
a je to příjemný pocit
Vím, že je budu v životě ještě potřebovat
A možná, že mně ani nevyschly
Možná, že ve mně stále všechny jsou
Možná jednou povolí stavidlo
a já se vypláču
Vyplavím ze sebe všechnu bolest
A třeba se i utopím
Utopím se ve vlastních slzách
Zbaven veškeré bolesti
budu šťastným utopencem

(Verše ze sbírky ŠUM TVÝCH VLASŮ, Oftis 2013)

KROUŽENÍ

JAROSLAV JONÁŠ

Vysoké modré nebe. Pod jasnou oblohou osamělý mrak. Ukryt v jeho stínu krouží dravý pták a pátrá po kořisti...

Dole na zemi krouží automobily kolem benzínové pumpy. Sjíždějí ze silnice, jedou vpravo k čerpacím stojanům, a poté objíždějí budovu a vracejí se na silnici. Také automobily pátrají po kořisti v podobě pohonných hmot, jimiž plní své útroby.

V budově uprostřed víru automobilů krouží nešťastná lidská duše. Nepátrá po kořisti, snaží se uniknout z bludného kruhu lidských slabostí...

Kroužení mezi stoly

Dolores je žena asi čtyřicetiletá, štíhlá až štíhlounká s tmavými nakrátko střiženými vlasy. V drobném obličejí zaujmou její oči, jejichž velikost zdůrazňují tmavé oční stíny. Oči, v jejichž hlubinách rezonují prožitky celých generací. Drobné radosti, velká utrpení, častá zklamání. Oči hodné jména Dolores, jména odvozeného od latinského výrazu pro bolest.

Stálí hosté, z valné části muži, kteří chodí do malé hospůdky v benzínové pumpě právě kvůli ní, jí však Dolores neříkají.

„Doly, hoď nám sem ještě dvě,“ volají na ni. „Doly, sedni si k nám na chvíli. Doly nalej nám panáčky, a sobě taky.“ Doly sem, Doly tam...

A Doly krouží mezi stoly tanečním krokem. Sem a tam.

Doly se jí říká odmalička. Občas ji někdo oslovil s názvukem melodie Jerryho Hermana ze slavného muzikálu Hello, Dolly. To se jí líbilo. Teprve když se objevila jiná slavná Dolly, ovce naklonovaná z buňky své dospělé matky, její přezdívka se jí líbit přestala. Copak jsem nějaká ovce? Někteří její přátelé uvažovali, jestli by jí neměli oslovovat jinak, třeba Rézi nebo Lori. Jenže Rézi je odjakživa přezdívka Terezie, Lori je zase jméno spíš pro papouška, tak nakonec zůstalo při starém. Ostatně oveččina sláva poměrně brzy pohasla, takže nebylo co řešit. Až na jednu zajímavou podobnost: Dolly rostla jakoby od narození, jenže záhy se ukázalo, že ačkoliv byla mládě, skutečný stav jejího organismu odpovídal spíš věku matky. Jako by Dolly převzala osudy své matky na vlastní bedra. V tom si byly Dolly a Doly podobné. Také Doly často v hloubi své krve cítila osudy svých předků, jejich vášně, slabosti, bolesti...

Kroužení myšlenek

Zatímco když je na place, krouží Doly mezi stoly, teď sedí v hotelovém pokoji u stolu a místností krouží jenom její myšlenky. Před sebou má list papíru, hledí nepřítomným zrakem z okna a snaží se z kroužícího hejna myšlenek odchytat ta správná slova:

Milý... ne! Drahý... ne! Můj milý muži... Taky ne! Nakonec se chápe propisovačky a začíná psát bez oslovení. Vynechává nahoře kousek místa, aby mohla oslovení kdykoliv doplnit, pokud najde to pravé.

Nevím, jak začít, napsat tenhle dopis je pro mě nejsložitější úkol, před jakým jsem kdy stála. Asi musím začít trochu zešíroka. Často se v poslední době vracím myšlenkami do dětství. Bylo to nejšťastnější období mého života. Připadala jsem si jako princezna, všude kolem sebe jsem cítila lásku, rodiče by za mě snad i dýchali, to víš, jedináček. Svět mi připadal nádherný, úžasně nádherný! Dodnes si vybavuji ty pocity štěstí, když jsem se ráno probudila a mohla vyběhnout do sluncem zalité zahrady, vítána jásotem ptačího zpěvu a opojnou vůní pestrobarevných květů... Všechno bylo tak svěží, a já dychtila po všem novém, nezajímaly mě věci, ale prožitky, pocity, nálady, záchvěvy srdce při bezděčném poznávání souvislostí a skutečných nebo domnělých pravd... Nevím, Brěto, jestli mi rozumíš...

Každé jaro, když rozkvetou šerky a ucítím jejich vůni, se mi tyhle pocity vynořují z podvědomí. Nedají se popsat slovy, i když jsem se o to pokusila, je to něco jako záplava štěstí, která proniká do všech zákoutí duše a vyhlazuje její vrásky a záhyby... Možná, že moc plácám, vid? Nikdy jsi neměl tyhle řeči „o ničem“ rád. Jenomže jak jinak vysvětlit nevysvětlitelné?

A postupoval čas. Nastala doba, kdy bylo třeba skutečnosti poznávat rozumem. Čas racionality, tak, jak se to sluší a vyžaduje. Vyhánání z ráje, tak mi to připadalo. Bylo třeba řešit problémy, najít vztah k materiálním věcem a potřebám. Najednou nestačilo skočit tátovi do náruče a na všechno zapomenout, najednou byla ta náruč příliš daleko, nebo já jsem byla příliš velká, než abych se do ní vešla, nebo se to prostě jenom neslušelo...

A tak jsem přivykala racionálnímu světu materiálních hodnot, tak jsem se učila řešit problémy, ale vevnitř, tam úplně dole, tam skomírala dušička, o které jsi jednou s troškou pohrdání řekl, že je to „vylhaná dušička básníková“. Nikdy jsem nepochopila, proč jsi řekl „vylhaná“. Mám dušičku básníka, toužím po duchovním povznesení či naplnění, mám-li použít tahle patetická slova. A básník? Jednou jsem napsala:

*Jsou chvíle, kdy se mořím směje,
pak se zas brodí přes krůpěje
a hledá cestu nahoru.*

Nepřišlo to najednou, ale začala jsem mít čím dál tím silnější pocit, že těch chvílí, kdy se brodím přes krůpěje, je stále víc, a že chvíle, kdy se směju mořím, nějak řídnou. Hledala jsem pomoc, Brěto, ano, i u Tebe, když jsme se seznámili. Možná jsme se dali dohromady právě proto. Byl jsi tak silný, rozhodný, racionální... Přišlo mi,

že máš nadbytek toho, co se mně nedostává, že se se mnou můžeš podělit, že Tvoje náruč bude dost velká na to, abych se do ní vešla. A opravdu! Cítila jsem se silnější...

Staral ses o mě, našel jsi mi práci. „Budeš dělat servírku, přijdeš mezi lidi, prospěje ti to,“ říkal jsi mi, a já tomu věřila. „Je to malá restauračka u benzínky, žádná knajpa,“ tvrdil jsi mi, a já neměla důvod tomu nevěřit. Ta práce mě bavila, opravdu! Kroužila jsem mezi stolky tanečními kroky, prohodila tu slovo, tam slovo, i mezi šoféry jsem nacházela spřízněné duše, duše obrácené k nebesům... Končivala jsem sice unavená, ale šťastná... No, šťastná je asi příliš silné slovo, ale neměla jsem prostě čas ani se smát mořím, ani se brodit přes krůpěje. Nebyla jsem nešťastná, tak!

Časem se u nás začala scházet skupinka štamgastů, nebylo jich moc, ale bylo mi s nimi docela fajn. Občas, když byla volnější chvílka, jsem si s nimi dala panáčka, aby ze mě spadla únava. A ona kupodivu spadla...

A jednou, jednou se to stalo. Měli jsme už zavřeno, jenom pár chlapů ještě dojíjelo svá piva, já jsem si dala jednoho panáčka, pak druhého... A najednou jsem se cítila jako princezna, všude kolem sebe jsem ucítila lásku, a svět mi připadal nádherný, úžasně nádherný! Byla jsem tak naplněná štěstím, že jsem měla strach, abych nepraskla jako přefouknutý poutový balónek...

Ani už nevím, jak jsem se tenkrát dostala domů. Jenom si pamatuji, že jsi mi to druhý den vyčítal. Ale já jsem objevila cestu ke štěstí, sice ke štěstí krátkodobému, vykupovanému občas nepřijemnými zážitky, ale bylo to štěstí, kdy jsem se mohla smát mořím, a oceány pro mě zase byly jenom pouhými loužičkami.

Hledala jsem to svoje štěstíčko stále častěji, ne snad vědomě, ale cosi uvnitř mě za ním táhlo... Však víš, chápala jsem Tvoje výčitky, slibovala jsem Tobě i sobě, že už nikdy... Ale víš, jak to vždycky dopadlo. Připadalo mi to jako bezcílné kroužení pocitů od štěstí k beznaději a zpět. A pak se události začaly zrychlovat jako automobil s porouchanými brzdami na prudkém svahu. Pořád doufáš, že se ti podaří nějak zastavit, a najednou to jede tak rychle, že už nemůžeš jen tak vyskočit...

Nakonec jsme se dohodli, že se půjdu léčit. Nikdy jsem Ti o svých zážitcích z léčebny nevyprávěla, a nebudu o nich psát ani teď. Snad jenom tohle: když jsem se před půl rokem vrátila, slíbila jsem si, že už nikdy nedopustím, abych se tam vrátila... UŽ NIKDY! Bylo to rozhodnutí konečné. Bylo to rozhodnutí nevratné. UŽ NIKDY nechci prožívat ta muka, ty výčitky, to ponižení... Chci zůstat člověkem, zachovat si lidskou hrdost, tu obyčejnou, banální lidskou hrdost a sebedůvěru. Tohle chci! Nic jiného pro mě už nemá cenu...

Půl roku jsem žila, opravdu žila. Nemusela jsem se ani brodit přes krůpěje, ani se smát mořím, žila jsem svůj život. Trochu nudný, to připouštím, ale svůj. Bylo to takové kroužení, tanec kolem totému všednosti. Nudný tanec. Ale mohla jsem sama sobě pohlédnout do očí bez obav a bez výčitek. Cítila jsem se silná, věřila jsem si. Čím dál víc jsem si věřila. Tak takové to je!

A před třemi dny se to stalo. Bylo mi fajn, sedla jsem si po práci s klukama a cítila jsem se natolik silná, že jsem si povolila jednu skleničku na uvolnění...

Probudila jsem se zimou v autobusové čekárně na rozcestí až u Sklenařic. Byla jsem celá rozbolavělá. Hlava se mi točila kolem plovoucího žaludku a někde uvnitř toho kroužení jsem hledala sama sebe. A postupně mi došlo, co se stalo. A šlo to dál, hloub do svědomí. Najednou jsem pochopila, že už sama sobě nemůžu věřit. Celá jsem se klepala zimou, strachem, depresí... Nevěděla jsem, co dál... Naštěstí jsem kabelku i s penězi a kartou našla pod lavicí, tak jsem sedla na autobus a odjela do Hradce. Pronajala jsem si hotelový pokoj a zalezla před světem, abych si rozmyslela, co dál...

Víš, já vím, nejhorší je zklamávat. Už takhle nechci žít. Zklamávat sama sebe, zklamávat lidi, které mám ráda... Vlastně asi ještě horší je nevěřit sama sobě, ono to spolu souvisí, ale když se člověk nemůže spolehnout ani sám na sebe... Kdyby to bylo jednou, náhodou, ale ono je to ve mně. To mám pořád pendlovat mezi životem na svobodě a neživotem v ústavu? To mám pořád žít ve strachu sama ze sebe? Nebo mám přestat být sama sebou a žít jako svoje „dokonalejší“ kopie? Zkusila jsem to, nepovedlo se. Tak jako se stává, že do člověka v jediném okamžiku vstoupí víra, do mě v tom drkotavém ránu na autobusové zastávce vstoupila beznaděj. Nevíra v sebe, marnost nad marnost. A jak si mám sama sebe vážit, když si nevěřím? Jak si mě mají vážit druzí, když si nevážím sama sebe? Jak...

Přemýšlela jsem, co dál, snažila se na něco přijít. Ale je to pořád dokola! Jak můžu na něco přijít, když si nevěřím, když se sama na sebe nemůžu spolehnout, když sama sebe zklamávám, když žiju ve strachu sama před sebou?

Víš, co to je, NEVĚŘIT SAMA SOBĚ???

Ne, nejsem rozrušená, to snad z toho dopisu poznáš. Všechno jsem si za ty tři dny v klidu rozmyslela. A JSEM ROZHODNUTÁ!!!

Člověk, který zklamává své blízké a nemůže věřit sám sobě, nemá právo

PROMIŇ!

Doly

Dolores letmo přehlédla očima svůj dopis, a potom chvatně dopsala ještě tři slova...

Kroužení lidí

Kolem rychlíku č. 994 z Pardubic do Liberce krouží teď, ve 20.05 hodin, na dvě desítky lidí. Někteří mají na sobě policejní uniformy, někteří červené záchranářské kombinézy s širokými reflexními pruhy žluté barvy, další mají bílé pláště, několik jich je v civilu. Rychlík stojí na kolejích nedaleko benzínové pumpy, na parkovišti blikají modré a žluté majáčky několika aut...

V křoví vedle železniční trati leží kabelka. Zanedlouho bude nalezena ppor. Popelkou, který ji otevře a rukama ve slabých gumových rukavicích z ní vyjme dopis začínající třemi slovy:

Moje jediná láska!

PETR MUSÍLEK

Předjaří na vysočině

Bubnuje vítr na střechy domů
slunci se příliš nedaří
Do zítřka mávají pahýly stromů
je to dost divné předjaří

Holubi na střeše krčí se chladem
a vrabce v hrsti nesevřeš
My prošli ledovým vodopádem
i když nám říkal Neprojdeš

Až na kost zkrchlí hledíme k nebi
s vědomím váhy vlastních chyb
A u země se louže šklebí
Tak řekni Bože Bude líp?

Slova

Slova jsou ovce Stádu svědčí
pozvolna v houfu cepenět
Falešná cesta do bezpečí
vymaže časem celý svět

Jen vůně trávy za ohradou
občas ten poklid naruší
Bůh ví co ovčím běží hlavou
a co je tíží na duši

Když jediná se osvobodí
stádečko bečí bé bé bé
a v zlosti k zemi sklání oči
od cesty ven a od nebe

(Z internetové sbírky Na hraně živlu)

AFORISMY FRANTIŠKA UHRA

- Pro někoho je kýč všechno, co píše ostatní.
- Prospěšné lidové přísloví: Uč se synu moudré bítí!
- Fejeton je krátký text plný bystrých postřehů. Často o ničem.
- Absurdní divadlo ukazuje život jaký není.

PŘEDSTAVUJEME NOVÉ ČLENY STŘEDISKA

ŠTĚPÁNKA SAADOUNI

NÁVRAT

Pomyslela si, co řeknou sousedé, až o ní budou mluvit, když zjistí, že odešla. Dost dlouho jí trvalo, než se naučila vyhýbat jejich soucitným pohledům. Večer přestala rozsvěcet světlo, protože jinak si mohla být jistá, že s prvním soumrakem se někdo z nich objeví na prahu s tím krutě soucitným výrazem a zvědavostí schovanou například za miskou teplého mléka. Věděla, že se musí sama vyrovnat s tou ztrátou, opuštěností a bolestí. Věděla, že to nebude zase tak těžké, musela se s tím vyrovnat už tolikrát. Někdy se jí zdálo, že se opuštěná už narodila. Když ten večer zahlédla pode dveřmi to povědomé světlo, napadla ji jenom tři slova – proč tak dlouho?

Nebyla v nich ani stopa zloby či hořkosti. Kolikrát si už to setkání představovala. V mládí v něm byl pláč, výčitky, smutek, křik i láskyplné odpuštění. Sama najednou nevěděla, kam se ty city poděly, že teď potmě, vsedě na hliněné podlaze, dokáže myslet jenom na tři slova – proč tak dlouho.

Když vstoupil, byla vděčná sama sobě za svoje rozhodnutí opět večer nerozsvítit. Tak pozná jen její stín, její hlas, ale ne tvář zaprášenou spoustou let, kterou si pamatuje úplně jinak. Tak se aspoň neotočí a neodejde. Ale trpěla by skutečně, kdyby odešel? Už od malička ji učili, že se žena muže nemá na nic ptát. Muži neradi ženě něco vysvětlují, kam a proč odcházejí. Ženy jejího rodu směly jen trpělivě čekat.

V tolik povědomém světle si stačila všimnout, že se skoro nezměnil. Jako by ani nezestárl. Proč nedal vědět, že přijde. Mohla se aspoň přizdobit. Učesat si vlasy a poprosit sousedku o trochu voňavé masti, ale tím by ji nejspíš přivedla do rozpaků. Copak se to hodí pro ženu, která má těžký smutek? A tak jediné, čím může svého hosta přivítat, je její hlas a kámen na kožené šňůrce. Památka na den, kdy přišli ONI.

Zvláštní muži, kteří nechtěli loupit ani zabíjet, kteří překonali obrovskou dálku jen proto, aby si vybrali kout suché země a mohli její lid učít.

Ženám jejího rodu nebylo učenosti zapotřebí. Směly jen mlčet, čekat, uchovávat svůj obličej co nejkrásnější, aby potěšil muže. A ženy jejího rodu dokázaly vyrůst do krásy – tak, že popletli i oči TĚCH, kteří se časem naučili chodit k těm krásným ženám a plodit s nimi potomky, lekající okolí svou výjimečností, zjevnou i utajenou.

„Neměnil ses,“ zašeptala směrem ke dveřím, aby poznal její hlas. V duchu se podivila, že dokáže říci tak málo. Vzpomněla si na den, kdy ji rodiče zasnoubili s mužem, o kterém věděla od začátku, že si ho bude vážit, ale nikdy milovat.

Protože se už předtím stala ženou jiného, o kterém věděla jen tolik, že přišel z veliké dálky, kam také odešel, a že se možná jednou vrátí. Když pocítila první pohyby dítěte, nedokázala v noci usnout. Věděla, co čeká ženy jejího rodu, které přestoupily zákon čistoty před svatbou. Jak pohyby dítěte sílily, rostl v ní strach. Muže, kterého jí rodiče vybrali, nedokázala milovat, ale musela si ho vážit. Věděl, ale mlčel. Všimla si jeho pohledů u jídla, při práci, před spaním, kdy přicházel z tesařské dílny na lůžko téměř za tmy, aby se jí, poznamenané, nemusel dotknout. Věděl a mlčel, proto se nijak nebránila, když se rozhodl, že odejdou těsně předtím, než se dítě narodí. Bála se, že jí syn prozradí, bála se, že plod, který z ní vyjde, se nebude podobat člověku.

Co o tom všem může vědět ON, který se tak z ničeho nic objevil ve dveřích? Co může vědět o množství úzkostných dní, když jako matka pozorovala své dítě, které již odmalička udivovalo okolí svou výjimečností, jež se mu nakonec stala osudnou.

Dobře si všimla, jak sebou trhl, když spatřil její tvář. V koutku duše mu zlomyslně přála to překvapení. Jejich roky se minuly tam nahoře už dávno.

„Naše ženy přece rychle stárnou, tos nevěděl?“ A ještě rychleji ty, jejichž život je suchý a prázdný jako uschlý strom, dodala v duchu.

S přibývajícím věkem si stále víc přála, aby její muž byl jiný. Aby na ni občas zakřičel, trochu přebíral, možná jí někdy i nabil, tak jak to viděla všude kolem. Jenomže on ji místo toho mlčky obcházel, jako dílem svatou a dílem prašivou. Byla by raději, kdyby na ni křičel, než aby ji trestal věčně hluchou samotou.

Byla už natolik zkušená, aby poznala, kolik je v těch překotně omluvných mužských slovech skutečné lítosti, přetrválé lásky a kolik omluv vlastního špatného svědomí. Léta čekání, mlčení a opuštěné bolesti, se kterou se nemohla nikomu svěřit, ji naučila pochopení ke slabostem druhých a shovívavému odpuštění. Ženy jejího rodu vlastně nesměly nic jiného, než jen donekonečna odpouštět mužské prohry i slabosti. Rodit jedno dítě za druhým a dívat se, jak odcházejí, někdy tak strašně brzy.

Kolikrát si ten den představovala, ale stále víc si byla jista, co odpoví, co udělá, pokud ji o to požádá. Nic ji už neváže k téhle podlaze z udupané hlíny, ke světu, kde ženy směji jen mlčet a trpět.

Snad se tam daleko konečně zbaví té hluché a mrtvé prázdnoty, útrpných pohledů a cizí kruté zraňující lítosti, o kterou nestojí. Jediné, co si s sebou vezme, bude kámen na kožené šňůrce a obraz svého syna.

Vždycky si myslela, že ti, kteří dokázali projít takovou dálkou z jiné neznámé země, musejí být nezranitelní. Až teď viděla, že také oni dovedou cítit stud i bolest. Bolest muže nad ztrátou syna, kterého nikdy nespatriil. Zvláštního dítěte, které ji opustilo už ve chvíli, kdy přišlo na svět. Zvláštního chlapce, který už od prvních kroků přiváděl mnohem starší a učené muže do rozpaků. Chlapce, který zřejmě

brzy poznal, že jeho otcem není ten věčně mlčenlivý muž, ohánějící se od rána do večera tesařskou širočinou.

Často syna vídala s hlavou obrácenou k obloze, říkajícího sobě samému věty, kterým nerozuměla. Na její otázky odpovídal jen to, že mluví se svým otcem. Tehdy se tomu ještě smála.

Když dorostl v muže, přestal odpovídat vůbec. Odcházel, aniž se zmínil jediným slovem, kdy se vrátí, kam jde a proč. A jí opět nezbylo nic jiného, než mlčet, nepat se a čekat. Jen matně tušila, co ho trápí. Danažský dar dvojí krve a tajemných schopností nepoznaného otce. Ten dar se mu stal nakonec osudným.

V jediném okamžiku se jí vybavila ona první a poslední chvíle štěstí, kdy jí poprvé položili novorozeného chlapce do náruče – do níž se pak před několika dny už nevědomý, tak strašně tichý a utrápený vrátil.

Dítě, které příliš rychle dorostlo v muže.

V jejich očích a vzpomínkách zůstane stále živý. Muž moudrý a krásný tak, že si cizí ženy nepřály nic jiného, než mu omýt nohy vlastníma rukama a osušit je svými vlasy.

Chlapec, který již od narození měl v očích smutný stín kříže.

O autorce:

Štěpánka Saadouni se narodila 5. září 1964 v Havlíčkově Brodě, nyní žije víc než 10 let v Příbyslavi. K psaní se dostala prostřednictvím intenzivní četby. Naučila se číst v pěti letech, od té doby je vášnivý knihomol a četba ji nutila vytvořit i něco vlastního. První pohádky a krátké příběhy psala v osmi letech pro rodinu a spolužáky, ale neměla odvahu je někam poslat. Později jen skromně obeslala několik soutěží. Psala hlavně povídky, ve dvaceti se pokusila o román, který zůstal v šuplíku a pak se ztratil neznámo kam. Kromě povídek z hlediska své profese píše do novin i komentáře a glosy, kterými ráda rýpe do nešvarů kolem, hlavně našich mocných. Více než patnáct let pracuje pro deníky společnosti Vltava Labe Press. Žádné velké vize v oblasti literatury nemá, netouží po superslávě a fotkách v bulváru. Jejím přáním je psát a psát, mít hodně nápadů pro další tvorbu, aby se její psaní čtenářům líbilo a aby si její knížky rádi koupili.

FILIP MIKUŠ

PTÁCI Z DEHTU

Podej mi ruku, chvíle za propastí
kam vedou kluzká lana napětí
Nesu se smělym krokem v zajetí
Co krok to rok Jak náplast za náplastí

Podej mi ruku – nejlíp moji vlastní
tehdy když litec formu rozbíjí
Setru si ze rtů chvíle s harpyjí
A ptáci z dehtu zazpívají šťastní

RODEO

Hlavy jak hlávky Půda rozžatá
Víření písku kolem vemene
Krvavka a volek Kolem telata
Ty roky zrakům žárem zvlněné
A čeká se až hvězda ta a ta
svádívě zvedne tuku z řemene:
Zasviští smyčky rodeových las
jak dávné typy obchodnických kas
a spletou vazy popleněné

O autorovi:

Filip Mikuš (nar. 2. 7. 1983) je básník, dramatik, výtvarník a příležitostný komponista. Působil v Pardubicích, Hradci Králové a Praze. Je autorem sbírek a cyklů *Eventuality* (2004), *Světломil za drátem* (2004), *Břichomluv!* (2006), *Chvíle s harpyjí* (2007), *Meditace slizké a jiné* (2010), *Osobní odpad* (2011), *Zatvrzelý měkkýš* (2011), *poemy Chrst!* (2011), *Boulevard de Sebastobol* (2012), *Post fest um* (2012) a stovky básní v tradičních básnických formách *návrat klasického monstra* (2013). Část díla vyšla v knize POEZIE (2004 – 11). Písňové texty jsou zastoupeny knižním výběrem *ABY SE VĚDĚLO*.

Mimo to je chovatelem černého mopse, zapřísáhlým milovníkem dobrého tabáku a horlivým propagátorem baculatosti ženské.

KAMIL PRINC

SODOMA

Vše mjíj, uvadá, tlí, rezaví a klesá...
Mhu spleenu rozežeň, absinthe, vodo má!
List Petra Černého nám zůstal. Pryč jsou esa.
žár ohně svatozář dá městu Sodoma.

Šeď mrtvé ulice se slévá s šmolkou nebe, stroj hodin ve-
zdejších jde scestně: tik, tak, tik.
Pluk chlípných mrzáků se mrouská, zve tebe, by rectum
rozerval ti zakázaný styk.

Psi rvou se o potrat, jenž chladl v sirém rohu, op shodil
Darwina vítězně do jezu.
V tmách platím nevěstce, jež dřevěnou má nohu, co naplat,
já nosím zas duše protězu...

SUICIDEÁLY

Chybí mi kapitál na stravu i byt;
Namísto doutníku jdu kouřit dynamit!
Piju kliš. Květiny zalije aceton.
Že je den poslední, vím zcela na beton.

Od zítřka nesvítá, pozítří netmí se.
Mám granát místo ovoce na míse.
Proč to vše neskončit? Control + Alt + Delete!
– A náboj z pistole do mozku vylít...

O autorovi:

Kamil Princ (1987) se narodil v Žatci a nyní žije v Praze, kde pracuje jako obchodní specialista ve zkušební laboratoři. Vystudoval obor Jazyková a literární kultura na Univerzitě v Hradci Králové. Věnuje se filozofii, literatuře, komponování hudby, textování, hře na hudební nástroje a zpěvu. Vydal básnickou sbírku *Sonáta pro rezavou harfu* a uspořádal *Almanach neodekadence*.

Vedle Střediska východočeských spisovatelů je členem Obce spisovatelů, Spolku přátel krásného slova, dramaticko-lyrického souboru Vějíř, literárního sdružení Bohemúza a uměleckého sdružení Infernalismus. Působí také jako redaktor literárního časopisu *Partonyma*.

Autor je rovněž laureátem několika soutěží. Připomeňme alespoň některé:

Umělecký festival e-moc-e (1. místo), Literární Varnsdorf (1. místo), Jindřichohradecký textík (1. místo), Literární soutěž Dona Bosca (1. místo), Soutěž knihovny Čelákovice (2. místo), Boleslav, Boleslav, překrásné město (2. místo) O cenu Jiřího Šedého (2. místo), Máchovou stopou (3. místo), Soutěž Marie Kodovské (3. místo), Soutěž k Mezinárodnímu roku astronomie (3. místo), Hořovice Václava Hraběte (zvláštní cena časopisu *Host*) etc.

HOSTÉ KRUHU 35

MARIE DOLISTOVÁ

MODLITBA

Nejkrásnější tóny a melodie
sólové i orchestrální
Modulace proseb díky a chval
na nosném kmitočtu lásky
Prodírání se k Přítomnosti
Velehorský bílý svah zalitý světlem
čekající na vtištění našich stop

Marie Dolistová (1951) žije v severočeských Teplicích, pracovala ve zdravotnictví. Oslovují ji duchovní tradice české poezie a pobyt v přírodě. Je autorkou textů písní s biblickou tematikou, zhudebněny byly skladatelem PhDr. Janem Bůžkem. První její sbírka se jmenovala „V síti rybáře“ (Řád Praha, 1994), druhá „S příchutí země“ (Alfa-Omega Praha, 2000), třetí „Zarostlé stezky“ (Alfa-Omega, 2002) a čtvrtá „Na hraně stínu“ (Balt-East Praha, 2011).

Je členkou literárního klubu PEGAS v Mělníku a Severočeského klubu spisovatelů v Ústí nad Labem.

CO TO BYLO?

RATISLAV HRUŠKA

Dole ve mlýně byl takový černý kout. Kočku nebo myš jsem tam nikdy neviděl ani proběhnout. Ani myší hovínko jsem tam nikdy nenašel.

Ono tam bylo hodně vlhko až mokro. Já jsem tam měl zakázáno chodit. To, že jsem nesměl, mě právě hodně lákalo. Bylo tam takové jako zábradlí a za ním dvě obří a jedno malé dřevěné kolo. To malé převádělo sílu řemenem až nahoru do prvního patra. Myslel jsem si, že zákaz je kvůli těm kolům, ale bylo to asi jinak. Vždyť po mlýně bylo podobných kol hodně a směl jsem tam. V tom koutě muselo být vlhko, poněvadž za kamennou hodně silnou zdí běhalo vodní kolo a to cákalo na všechny strany. Hodně vodních kol se točí venku. Když v zimě hodně mrzne, tak kolo omrzne ledem a je po mletí. Náš německý předchůdce byl koumák, jistě pokrokový a technický člověk. Měl mlýn zajištěn dvěma pohony – vodou a parním strojem, později i diesel motory. To kolo bylo obestaveno zdí a nad tím dobrá střecha. Takže kolo nikdy nezamrzalo a mohlo se prohánět při mletí

v zimě v noci. Pamatuji se, že děda na noc při silných mrazech udělal ve starém proděravěném sudě oheň a kolo mělo teplo.

Měl jsem starý primitivní foťák na film 6 × 6, no takovou dřevěnou bedýnku. Vyměňovat film jsem v něm mohl jenom ve tmě. V tom studeném koutě byla tma i ve dne, tak jsem tam film ve foťáku vyměnil. Foťák měl i samospoušť a někdy při výměně spustil i sám. Filmy jsem si dal raději vyvolávat k panu fotografovi na náměstí, ale obrázky jsem si s občasnými úspěchy dělal sám. Bylo to jednoduché. Ve spížárně při červené žárovce se na fotopapír přiložil negativ. To vše se stisklo mezi dvě sklíčka. Na vteřinku se bliklo bílou žárovkou a obrázek byl překopírován. Vyvolání už nebylo tak těžké. Potřebné věci se koupily za 12 korun v drogerii naproti škole u pana Pokorného.

Jednou jsem vyvolaný film prohlížel cestou domů ze školy. První dva obrázky byly černé, ale proti slunci jsem tam přece jen něco viděl. Divnou velkou postavu a okolo ní něco jako děti. Dlouho jsem nemohl přijít na to, jak to vzniklo, nic takového jsem přece nefotil. Nechal jsem to na tom, že se to nějak stalo u fotografa při vyvolávání.

Až jednou jsem na půdě v druhém obytném domě přebíral věci odložené po Němcích. Hledal jsem hlavně hračky. Našel jsem tam malý plechový tank na klíček, pak takové otáčivé jiskřivé kolo, foukací harmoniku a pohádkovou knížku o deseti černoušcích. V jedné ručně psané knížce jsem našel i několik malovaných nebo kreslených obrázků. Jeden byl nápadně podobný tomu mému filmu. Napadlo mě dát ty obrázky vedle sebe a pak na sebe. Byly skoro stejné. Vůbec jsem tomu nerozuměl. Až za několik dní jsem knihu snesl dolů a svěřil se nejdříve babičce a pak dědovi. Ten se do knížky trochu začel a pak nám řekl, že je to vlastně druhá kronika od založení starého mlýna. Ta první původní kronika shořela už dávno při velkém požáru vzniklém od petrolejky, kterou převrhla služebná žena při jedné bouřce. Co bylo dále psáno nevím, vše bylo v němčině. Děda mi však opět zakázal chodit do toho černého kouta ve mlýně.

Až když už jsem byl v učení a měl jsem zimní prázdniny, vymámil jsem od dědy, co se tam v té knížce psalo a jestli ji ještě máme s těmi obrázky. Dozvěděl jsem se, že ta žena, co zavinila požár, si v tom koutě i se svým dítětem vzala život nebo snad uhořela.

Vím, že Němec pan Richter říkal, že ten železný kříž s Kristem v bývalé zahradě je na památku nějaké ženě. Jestli to má nějakou spojitost s tou událostí není jisté.

Vzpomněl jsem si na ty ostatní obrázky v té kronice, ale asi pozdě, poněvadž babička řekla, že na duchy nevěří a vše spálila.

Myslím však, že ta knížka někde je. Tak jako nenalezený mlynářův poklad, který někam ukryli, když museli odejít do Německa. Také mi babička, kromě jiných pořekadel a ponaučení říkala, abych si dával pozor na malý a hrbatý lidi, tmy a jiných věcí se nemusím bát.

Až když už jsem byl po vyučení a měl jsem jiný pořádný foťák, mě napadlo ve mlýně vyfotit znovu ten černý kout. Baterkou jsem si nejdřív to místo prohlédl. Divného jsem tam nic nenašel. Jen z té silné zdi z ohromných kamenů kapala taková jakoby rezatě načervenalá voda. Foťák neměl ještě blesk, a tak jsem vlastně fotil tmou asi jako se to stalo tenkrát. Vše jsem fotil na nejdelsí čas. Až za týden jsem v Ústí vyvolal amatérský film. Už na negativu jsem na prvním snímku uviděl zase tu postavu. Vyděsil jsem se.

Na duchy nevěřím, ale mezi nebem a zemí, mezi živými a mrtvými jistě něco je.

Ratislav Hruška se narodil v Praze na Smíchově v roce 1938. Po válce se přestěhovali do Úštěku u Litoměřic. Prožil krásné dětství v mlýně u vody a lesa. V Ústí nad Labem se vyučil elektrikářem a ženil se. S psaním začal až v důchodu v šedesátých letech. Usiluje o vydání vzpomínkové knížky klukovských příběhů.

(Převzato z almanachu Severočeského klubu spisovatelů Jen krůček od tajemství.)

LITERÁRNÍ SOUTĚŽ MLÁDEŽE STŘÍPKY 2013 PARDUBICE

Společné foto účastníků

Téma literární a výtvarné soutěže Pardubické střípky, které se uskutečnilo loni na podzim, jsme zvolili pro jeho aktuálnost. Znělo Voda – živel i přítel. Skrývalo v sobě mnohá tajemství, pobavení i napětí. Člověk si dokáže představit dovolenou na klidné pláži u moře, ale i úprk před vlnami tsunami. Autory téma nepochybně zaujalo, však také do soutěže literárních Střípků došlo rekordních 154 příspěvků, které byly podle věku tvůrců zařazeny do pěti kategorií.

Vedle „slohovek“ a prací bez ambicí porotu zaujaly texty, kterým se autoři snažili vtisknout svou tvář a osobitý pohled na zvolenou problematiku. U těch zkušenějších porota zaznamenala i pokusy o cílené stylotvorné úsilí, o volbu toho či onoho žánru, což pořadatele potěšilo.

Výsledky soutěže byly vyhlášeny 25. listopadu roku 2013 v Domě hudby v Pardubicích. Přesto mi nedá, abych na tomto místě nezmínil dvě jména. Ondřeje Tomšů, žáka třetí třídy (posílá do soutěže své práce třetí rok), který zabodoval s pohádkou Jak zvířátka zjistila, že voda je přítel, ale i živel. Jeho text nás oslovuje roztomilou dávkou fantazie a „bláznovství“, pohádka končí nosorožčím mejdanem a poučením o vodě, které zůstane navěky vyryto ve skále.

Druhé jméno, které rád uvádím, je Jana Sekerová, studentka 7. ročníku osmiletého gymnázia. Vážné a leckdy dramatické téma uchopila po svém a s příslovečnou nadsázkou ho posunula do míst, „kam chodí císař pán pěšky“. Její Óda na vodní klozet je pozoruhodný pokus o text plný hlášek a ironických postřehů, spíš fejeton než úvaha, po kterém by mohly sáhnout i leckteré noviny.

A tak si dovolím své krátké zamyšlení nad vážným tématem zakončit tím, že si od autorky vypůjčím dva poslední řádky: „*Nezapomeňte, že plno problémů odchází se spláchnutím. Nemo se tak dostal zpátky domů.*“

Lubomír Macháček

(Výsledková listina Střípků je k nahlédnutí na www.spisovatelevc.cz)

Z ničeho nic a najednou

Leona Fiřtová

Spoluvítězka II. kategorie

Svět se probudil do krásného letního dne. Na nebi svítilo slunce, ptáci zpívali, lidé se na sebe usmívali a všem se zdálo, že bude opravdu mimořádně nádherný den. Nic nenasvědčovalo tomu, že by to mohlo být jinak.

Najednou se na obloze objevil malý mráček. Nejdříve jen tak bloudil a hledal, s čím by si mohl pohrát, z koho by si mohl udělat legraci. Ale kromě sluníčka tam nikdo nebyl. Vždyť byl krásný slunečný den. „Nevadí, pozlobím tedy sluníčko. Úplně ho zakryji. To bude koukat,“ mumlal si potichu. A jak kroužil

kolem, naparoval se, zvětšoval svoji velikost, měnil svoji barvu, až se přiblížil ke sluníčku. Nejdříve ho zakryl jen kousíček, potom větší kus a za chvíli se mu podařilo schovat úplně celé slunce. Ale to už nebyl malý nevinný mráček, byl to velký černý mrak. Protáhl se a s pocitem vítěze se roztáhl po celé obloze. „Tak a je to,“ spokojeně si liboval.

Z toho velkého černého mraku dopadla na zem malá kapka vody. Měla štěstí. Dopadla přesně doprostřed velkého rebarborového listu. Chvíli jen tak ležela a vzpomínala se z toho pádu. Možná že se i trošku bála. „Co mě tady asi čeká?“ šeptala si. Ale její zvědavost byla daleko větší. Pomalu vstala a dívala se kolem sebe. Najednou začaly kolem ní padat další a další kapičky. Měla velikou radost, že na té zemi není sama. Už pokukovala po svých sestřičkách. Nálada se jí hodně zlepšila. Začaly spolu dovádět, tančovat, točily se v kole. Bylo to úžasné. „Nic takového jsem ještě nezažila,“ libovala si naše kapička. I zahradník Vincek byl spokojený: „Konečně prší. Už bylo na čase.“ A s úsměvem se díval z okna, jak se kapky vody při dopadu rozcáknou do vyschlé půdy.

Jak kapička dováděla, tančila a chytala ostatní kapky za ruce, ani si nevšimla, že sestřiček stále přibývá. Už jich není několik, už jich jsou tisíce a možná ještě víc. Netrvalo dlouho a z jednotlivých kapiček vznikl malý, opravdu malý potůček. Pomalu se rozběhl a odtékal ze zahrady pryč. Byl ještě slabý a každá překážka se zdála pro něho nepřekonatelná. Ale jak kapek přibývalo, potůček sílil. Už to nebyl zanedbatelný potůček, už to byl větší potok. Naše kapička stále byla ve svém živlu. Dováděla s ostatními. Vždyť nic takového ještě nezažila. A ani tolik kamarádek ještě nikdy neměla. Až se jí z toho pořádně zatočila hlava.

Ale co to? Najednou si všimla, že z malého líného potůčku už je docela velký potok. Najednou dostala strach. „To už není ta zábava, kterou jsem prožívala na začátku,“ vystrašeně se rozhlížela kolem sebe. Už se jí to vůbec nelíbilo. Tě vody se jí zdálo až moc. Chtěla sestřičky okřiknout, zastavit je, zabrzdit jejich dovádění, ale už bylo pozdě. Voda se valila velkou silou a strhávala vše, co jí přišlo do cesty. V tu chvíli se kapky rozběhly z koryta a zaplavily zahrady i sklepy. Někde se dostaly až do domu. Lidé byli zděšení. „To je nadělení! Co nás to potkalo?“ nařikali. Se smutkem se dívali, co voda všechno odnáší. I kapička byla zděšená: „Tak tohle jsem nechtěla. To se nemělo stát.“

Ale co to? Najednou přestalo pršet. Opět vysvitlo sluníčko a z černého tlustého mraku zbyl jen malý bělavý mráček. Voda se vrátila zpět do svého koryta. Kapička se zaradovala: „Vše je zachráněno. Hurá!“ S nadšením nastavila svoji tvář slunci. To ale páliло tak silně, že naši kapku okamžitě vysušilo. A nejen ji, ale i ty tisíce sestřiček, které s ní spadly na zem. A opět byl krásný slunečný den.

Poznámka redakce: Ve zveřejňování vybraných prací budeme pokračovat v dalších číslech Kruhu.

OHLASY A RECENZE

Z NOVÝCH KNIH

Mnohým současným básníkům je vlastní totální absence imaginace, nahrazují ji chaotickým vršením slov, předstírajících ponor, který si ovšem nezadá s kalužinou po přepršce. Jsou však tací, kteří si na básníky nehrají, protože jimi jsou, na malém prostoru dokáží postavit útěšné konstrukce. Platí to o sbírce Zdeňka Jiráska (s přízviskem „slatiňanský“), nesoucí název **ŠUM TVÝCH VLASŮ** (Oftis, 2013, ilustrace F.J.Kalenský.). Zajisté svěbytná milostná poezie, Jirásek však dává svým veršům širší platnost. Neplují po klidné hladině jako úsměvné lodičky, často se zadírají pod kůži. Nejsilnější jsou ty nejúspornější, hlásí se o pozornost jako vzdálené údery zvonu, byť je jim vlastní laskavé ladění: Ve vlaku, Máj, Hranice, Vysočina. Nikoli pouhou slovní hříčkou představuje báseň Skoro všechny ženy. To je výpověď o životě. Srozumitelná, jednoduchá a prostá, až bere dech.

Václav Franc připravil výbor příležitostných vánočních povídek a básniček pod názvem **VÁNOCE** (2013, 26 str.). V hektické předvánoční době, přehlcené koledami a komerčními předvánočními atakami, to bylo čtení lidské, pomíjející svatouškovský vánoční sentiment. Kéž by se staly skutečností závěrečné verše: //možná už dnes//dnes večer//se lidstvo vzhopí//k reparátu//. Útlá knížka potvrzuje, že není podstatný rozsah, ale obsah.

Románu Ivy Tajovské **ODKLADIŠTĚ NÁRUČÍ** (Eroica, 2013, 152 str.) byla v Kruhu věnována samostatná recenze, přesto připojuji pár řádků. Je to kniha, u níž by neměl být naznačován obsah, děj čtenáře strhne. Také proto, že kolem sebe vidáme podobné události. Někoho pohoršují, mnohé však snad ani nenapadne, že ve vztazích mezi lidmi skřípe něco velice pokřiveného. Předností Tajovské je schopnost modelovat věrohodné postavy, včetně těch okrajových.

Tvorba pro dětské čtenáře má vlastní specifika. S veršovánkami již vystačit nelze. Jiří Faltus to dokazuje ve sbírce **ŠEPTÁNKY DO OUŠEK I NA STRÁNKY** (Alfa-Omega, 2013, 33 str., il. Lucie Kubínová). Invence, bystré postřehy, vtipnost a schopnost okouzlit veršiky i dospělé patří k Faltusovým přednostem. Viz třeba Zachumelený týden. Ve sbírce metaforismů **DVOUPROUDOVÝ ŽEBŘÍK** (Alfa-Omega, 2013, 34 str., s vlastními vitálními kreslenými vtipy) dokazuje Faltus, že patří v tomto žánru ke špičkovým autorům. Dokáže rozesmát, přiměje k zamyšlení, nikde nedrhne slovo navíc, oslabující záměr, údernost, citlivé popíchnutí. Aforismus je vždy trochu provokace. Ty Faltusovy jsou převážně úsměvnými provokacemi. Příkladně: Více než na Poslední soud je třeba spoléhat na amnestii. Básník a aforista se Posledního soudu bát nemusí. A amnestii nepotřebuje.

Jakousi seriálovou antologií je sborník s prozatím neúplným názvem **SEVER ZÁPAD VÝCHOD** (vedle dalších subjektů se na něm podílelo Středisko, 120

stran, il. Jana Orlová). Letos došlo na východ. Nevadí, že v antologii nacházíme neznámá jména, nemůžeme znát všechno a všechny, závažným nedostatkem však je absence předních autorů. Bez – namátkou – v době přípravy ještě žijící Marie Kubátové, Zlatníkové, Lukáška, Frýzka, Humla, Pecháčka, Vodičky, Kudláčka, Vondráka je obraz současné východočeské literatury hrubě neúplný. Každý z nich si zasloužil třeba jen stručnou glosu. Nechci editory osočovat z neznalosti či liknavosti, příčinou byl patrně spěch. Každá antologie je totiž v době přípravy během na dlouhou trať.

Pověsti, druh folklórní epiky obohacený o fantastické a pohádkové atributy, vázané na konkrétní prostředí, určitou dobu a památná místa, případně na specifické události, jsou doménou Marty Urbanové. Pod názvem **POVĚSTI VAMBERKA A OKOLÍ** (Oftis, 2013, 64 str.) vydala soubor dvaceti drobných příběhů s výrazným sociálním citěním, které je pověstem vlastní. Nescházejí v nich vodníci, čerti a rytíři, i nějaký ten poklad přijde na přetřes. V některých pověstech upoutá originální zápletkou, děj je časově lokalizován k předním historickým osobnostem. O půvab knížky se zasloužila také znamenitá ilustrátorka Jarmila Haldová, kterou známe jako autorku výtvarného doprovodu prací Lukáškových či Frýzkových.

Když Petrarca ve 13. století otevřel cestu do literárního světa sonetům, básnické formě s pevným rýmovým schématem, vyhrocujícím ústřední myšlenku, sotva tušil, jaké popularity dosáhne. Navzdory požadavku přísné tvůrčí kázně sonety dosud nacházejí věrné stoupence mezi básníky i mezi čtenáři. Již pátou řadu sonetů připravila Věra Kopecká pod názvem **NA PRAHU DNE** (vyd. Věra Kopecká, 2014, s vlastními lyricky laděnými fotografiemi, které stojí za pozornost samy o sobě). Patnácti melodickými sonety prostupuje jemné předivo pochopení pro chvíle teskné, v nichž (citují:) „louky chladem postonávají,“ jakož i pro vstřícnější chvíle (opět citují:) „na prahu slunečního dne.“

Na ilustracích i obálce další sbírky sonetů výtvarně spolupracovali s Věrou Kopeckou Henryk Hnatiuk a Stanislaw Olszowski, jehož dramatické životní osudy se staly inspiračním zdrojem emotivně pojatých veršů, obohacených o prvky moudré občanské poezie, vydaných pod názvem **PŘÍBĚH SVĚTLA A TMY (2014)**. Slova chvály by byla nošením dříví do lesa, cyklus je (možná jen prozatím) vyvrcholením celé řady sonetů Věry Kopecké. A pokud snad chová záměr vydat další, máme se na co těšit.

František Uher

ORFEŮV NÁVRAT

Nový český překlad Rilkových *Sonetů Orfeovi*
(úryvek z recenze Aleny Bláhové, HOST 10/2013)

/.../ Rilke, který sám často překládal – čímž vyplňoval svá básnický „hluchá“ období – , požadoval od překladu poezie kromě obsahové preciznosti také odpovídající pohyb rytmu, rýmu a hudby verše. Jestliže některý z těchto předpokladů nebyl splněn, byl prý celý podnik v Rilkových očích vlastně k ničemu, vzpomíná básníkův francouzský překladatel Maurice Betz. /.../

Obstojí ve světle těchto přísných básnickových požadavků i nový český překlad *Sonetů Orfeovi* od Aleše Misaře, vítěze Překladačské soutěže Jiřího Levého v roce 2012? Domnívám se, že ano. Už záměr pustit se do překladu tohoto textu je uctyhodný. Aleš Misař má jediného předchůdce – je jím Václav Renč a jeho formálně vybroušený (a podle mne nijak zastaralý) překlad *Sonetů Orfeovi* z roku 1944. Četba nového překladu pochopitelně svádí ke srovnání, které občas – co se dokonalosti rýmu týče – maličko, alespoň v mých očích, nahrává překladu Renčovu, takže ona tři výše zmíněná Rilkeova kritéria by Aleš Misař splňoval v nároku na rytmus a hudbu verše úplně, u rýmu asi na pětadevadesát procent. Bilance skvělá, uvědomíme-li si, že na západ od našich hranic se dnes spousta z pohodlnějších překladatelů poezie už nějakým rýmem vůbec nezabývá – obsah básně se prostě převypráví ve volném verši. /.../

(Rainer Maria Rilke: Sonety Orfeovi / Sonette an Orpheus, z němčiny přeložil a předmluvu napsal Aleš Misař, vydal Literární salon, edice Bilingua, Praha 2013)

CO SOUDÍTE O TRESTU SMRTI?

Spáchá-li někdo zločin, měl by být potrestán. Spojení zločinu a trestu je všeobecně uznáváno odpradávná. V tom se asi všichni lidé shodnou. Problémy nastanou, mají-li se lidé shodnout, jaký trest by to měl být. Mezi nejdiskutovanější samozřejmě patří trest smrti, i dnes se společnost dělí na jeho zastánce a odpůrce. V knize Příběh muže, který zabíjel z lásky se Miroslav Skačáni pokusil vyjádřit oba pohledy na tuto ožehavou problematiku a bez osobního zaujetí čtenáři předložit informace, nad kterými by se mohl zamyslet.

Miroslav Skačáni vychází ze skutečného případu, který se odehrál na konci sedmdesátých let minulého století. Tento případ, jakkoliv tragický, téměř ideálně demonstruje různé důsledky trestného činu i rozhodnutí soudních znalců a soudu na další život všech zúčastněných. Samotný čin nebyl nijak komplikovaný, Jaromír Blažíček, zvaný pro svou robustní postavu a inteligenci na hranici debility Bulo, zabil dva mladé lidi a jednoho vážně poranil. Podle tehdejších zákonů by měl být verdikt soudu téměř jasný – trest smrti.

Příběh má několik různých vypravěčů. Neslouží pouze k pohledu z různých stran, jde i o vyprávění vnořená. Psychiatr popisuje setkání s člověkem, který přežil útok, při kterém byli zabiti jeho kamarádi. Jeho očima sledujeme i další děj, zejména přípravu a průběh soudního procesu. Zúčastnění začínají diskutovat

o oprávněnosti trestu smrti. Autor předkládá většinu argumentů používaných při podobných diskusích, včetně odstrašující funkce. Miroslav Skačáni má o podobných argumentech velký přehled a dobře zná psychologii asociálních jedinců, které neodstraší hrozba žádného trestu. Také v té souvislosti neopomněl poznamenat, jaký dopad může mít i mírný trest na obyčejného slušného člověka. Pro recidivistu opětovné vězení naopak většinou znamená návrat do známého prostředí, v němž se často cítí jistěji než na svobodě.

Hlavní postavou střední části se stává profesor psychiatrie doktor Doubrava. Má na Blažíčka vypracovat posudek určený vrchnímu soudu, kam se Blažíčkův advokát odvolal. Pro profesora to znamená neskutečně velkou zodpovědnost, při své zkušenosti si uvědomuje, že se jeho posudek stane rozhodujícím závažím na pomyslné míse vah. Autor ho postavil do role soudce, která mu nepřisluší, a jeho pozice je ztížena tím, že jeho okolí má tím či oním způsobem vazbu s vrahem nebo obětmi. V tomto detailu byl autor poněkud nestřídmý, je sice pravda, že jsme všichni tak trochu příbuzní, ale takový počet náhod je velmi nepravděpodobný. Miroslav Skačáni poukazuje na málo známý fakt, že existence trestu smrti svazovala soudci ruce v případech, že měl o vině zločince nějakou pochybnost. Měl na výběr pouze umístění na psychiatrii, nebo ortel, který nebylo možno vzít zpět.

Profesor Doubrava si nechce vzít na svědomí Blažíčkovu smrt, hlavně pod vlivem intervence jeho ženy. Jeho posudek umožní Bulovi pobyt v psychiatrické léčebně s výhledem, že bude jednou propuštěn. Tím se otevírá další část příběhu zaměřená na příbuzné oběti. Otázka zní, jak se mohou vyrovnat se smrtí svého blízkého v případě, že není vrah potrestán. S tím souvisí i úvahy o právu na pomstu. Autor argumentuje tím, že pokud člověk chce na sebe brát současně roli soudce i kata, stává se vrahem.

Kniha Miroslava Skačániho pojednává o velmi ožehavém problému. O zrušení trestu smrti se nediskutovalo vzrušeně pouze v roce 1990, kdy byl zrušen, ale pokaždé, když se stane nějaký vážný zločin. Mnoho lidí by bez váhání hlasovalo pro obnovení trestu smrti a většinou nepřemýšlejí o pravděpodobnosti justičního omylu. Je pravděpodobné, že by při existenci absolutního trestu byl vývoj případu Kájínek naprosto jiný.

Miroslav Skačáni je zkušený spisovatel, má na svém kontě už celou řadu knih. Přesto není *Příběh muže, který zabíjel z lásky* zcela bez chyb. Koncepce vyprávění v dalším vyprávění vrací text o mnoho let dozadu. Dialogy jsou poněkud strnulé a všechny postavy mluví zhruba stejně. Nejvíce si čtenář všimne, že všichni používají stejné výrazy při popisu zevnějšku Blažíčkovy manželky. Zdá se, že autor vše podřídil vyčerpávajícímu zpracování náročného a komplexního tématu a na detaily občas pozapomněl. Přesto je Skačániho kniha velmi zajímavá a čtivá. Námětů na přemýšlení i argumentů k případné diskusi v ní lze najít víc než dost.

Jiří Lojín – Zveřejněno na www.vaseliteratura.cz

PUTOVÁNÍ NOČNÍMI POUŠTĚMI

Knížky Františka Uhra vždy otevírám s radostným očekáváním.

I nová sbírka **Noční pouště** (vydal Antonín Drábek, Balt – East) toto očekávání naplnila, přestože je odrazem trnité cesty životem i naší současností, jak výstižně napsal autor v básni *Pláč lva*: „klec otevřená/ dokořán/pustá divočina/ze všech stran/uprchnout/není kam“. Básník zdolává tuto cestu s nadhledem a moudrostí, jak vidíme například v básni *Ústřední motiv*: „není spravedlnosti/ když není dosti/ pro všechny“, a vyzývá k tomu i čtenáře: „važme si každého dne/jednoho dne/už nepříjde“. Hořkost i zklamání vyvažuje hodnotou, která je stálá – vztah k osobě nejbližší, jak je to naznačeno již v názvu oddílu – *Stabilní experiment* a jak se odráží například v básni *Geometrie*: [“ta něžná tečka/ v aleji/ jsi ty/ rovnoběžka/ nadějí“ nebo v básni *Bezejmenná chvíle*: „sladko ve dvou/ mlčet/ nad hořkou kávou“.

Závěrečnou částí jako by uzavíral svůj boj s nespravedlností a pokřiveností světa, v básni *Na konci cesty* čteme: „sám sebe již neklam/ vyčpěl všečen svár/ mnohé ztrácí na významu/ a vězte cítím se stár“ a následující báseň jakoby byla vyrovnáním s tímto: „poslze šafránová údolí/ v nichž už let dravců/ nebolí/ ani/ jejich stíny“.

Formálně je sbírka rozdělena do deseti oddílů, každý obsahuje 13–15 kratších básní, z nichž některé mají charakter aforismů. Krátké stručné verše jsou naplněny sdělením převážně vážným až naléhavým.

Je obdivuhodné, jak František Uher ve své tvorbě i z hlediska formy přichází stále s něčím novým

Věra Kopecká

IVA TAJOVSKÁ O OBĚTECH

Občas můžeme mít pocit, že pokud se snažíme žít poctivě, stáváme se potenciálními oběťmi zločinů. Katastroficky laděná televizní zpravodajství širokou veřejnost přesvědčují, že se nás oficiální spravedlnost nedokáže dostatečně zastat a nikde nenajdeme dovolání. Takové pocity vyjadřuje ve své nové knize i východočeská spisovatelka Iva Tajovská. *Odkladiště náručí* se zabývá podvody, o kterých se obvykle moc nemluví, jejich oběti nemají zájem je zveřejňovat.

Téma sňatkových podvodů nezpracovává Iva Tajovská poprvé, čtenář se s ním setkává ve sbírce povídek *Jarmark obnažených duší*. Tentokrát je rozvedla do širší formy a snaží se postihnout i aspekty, na něž nebylo v krátké povídce místo. Málčko si dokáže představit, jaké důsledky na život oběti podvod má. Ale mávnout rukou nad ztrátou peněz a říct, že život jde dál, možné není.

Jarmil, bezohledný podvodník, se zaměřuje na bezbranné ženy, má dokonale propracovaný systém, jak od nich dostat co nejvíce peněz. Působí jako seriózní

podnikatel, občas má smůlu, zákazník zaplatí se zpožděním, luxusní byt mu vyplaví roztržitý soused. Lže tak přirozeně, že mu jeho přítelkyně ráda vypomůže menší či větší půjčkou. Vzbuzuje takovou důvěru, že žena, od níž odejde, dlouho nemůže uvěřit, že se stala obětí vychytralého podvodníka. Jarmil má současně „rozpracovaných“ více žen, autorka se však zaměřila na Zuzanu a její matku. Ani jedna netuší, že Jarmil obratně vytahuje peníze z dcery i matky, navíc jejich jménem dělá dluhy a neplatí faktury za stavbu jejich domu. Důsledky jsou naprosto katastrofální. Nejenže je připraví o veškerou hotovost, ale zadluží je natolik, že ani prodej domu jejich závazky nepokryje.

Finanční důsledky by snad bylo možné přežít, ale autorka jde ještě hlouběji. Čtenář musí ocenit její znalost problematiky, je zřejmé, že se s podobnými případy musela setkat. Zuzana se zhroutí a není schopná pracovat. V její finanční situaci je to další faktor, který ji táhne ke dnu. Iva Tajovská to nevyjadřuje přímo, ale vnímavý čtenář vidí, jak je oběť podvodu ve svém neštěstí sama a státní aparát – místo jakékoliv pomoci – se tváří nevšímavě. V tom lepším případě. V horším se postaví do čela fronty věřitelů a po ubohé oběti sám vyžaduje splacení nečestného dluhu.

Na závěr autorka ještě přitvrdila. Scéna u soudu vezme poctivým lidem jakoukoliv naději na spravedlnost. V našem soudním systému požívá zločinec daleko větší ochrany než jeho oběť a záleží jen na osvicenosti soudce a samozřejmě i na jeho možnostech, jestli se člověk nějaké spravedlnosti dočká. Iva Tajovská zakomponovala do závěru i často diskutovanou amnestii Václava Klause, která ve svém důsledku znamenala výsměch mnoha poškozeným. Zuzana a její matka musejí nakonec snést Jarmilův výsměch i pohrůžky, že on je bude žalovat za pomluvu. Závěr je poněkud přexponovaný, a i když chápu autorčinu touhu vyjádřit vše, co si o moderním soudnictví myslí, ocenil bych větší zdrženlivost. To je však jediná výhrada, kterou vůči knize Ivy Tajovské mám. Její schopnost vcítění do psychiky ženských postav je téměř dokonalá. Výrazným kladem je i kultivovaný jazyk a pečlivost, s níž autorka postihuje různá hlediska problému. Komplexností pohledu přesahuje autorka rámec literatury pro ženy, i když její knihy jsou primárně o ženách.

Kontrastem k celkově pesimistickému vyznění knihy je střední část textu, v níž čtenář s překvapením čte o Jarmilově obrácení. Po nehodě začne mít výčitky svědomí a snaží se pomáhat své sestře, které má chorobně altruistické sklony. V této části je naznačeno, jak neuspokojivé dětství Jarmila formovalo v člověka s absencí základního citění. Na první pohled se může zdát tato část velmi naivní a nehodná kvalit zkušené spisovatelky. Zklamání však není na místě. Takzvané obrácení podvodníka Jarmila je jen terapeutickou fantazií podvedené Zuzky, která se na radu svého psychiatra snaží vyrovnat se svou situací alespoň formou jakési krátké povídky. Je zvláštní, že netouží po pomstě, nechce vidět Jarmila ve

vězení nebo mrtvého. Podvědomě ho omlouvá a přeje si, aby se z něho stal lepší člověk. Je to typický ambivalentní vztah obsahující lásku i nenávisť. Zdánlivé uvolnění ve střední části umožnilo autorce zvýraznit závěr, který čtenáře šokuje bezohledností podvodníka.

Iva Tajovská nepatří mezi autory, kteří chrlí jednu knihu za druhou, vždy jsou však pečlivě propracované. Dokáže se vžít zejména do ženské psychiky, do mužské se nepouští příliš hluboko. Její texty pojednávají vždy o trápení provázejícím lidský život, o problémech, s nimiž se běžně setkáváme u sebe či ve svém okolí. Proto jsou blízké široké čtenářské veřejnosti, ženám, o kterých nejčastěji pojednává, ale i mužům.

Jiří Lojín – Zveřejněno na www.vaseliteratura.cz

Sbírka básní Františka Uhra Noční pouště

K zemi, po níž chodíme a kterou milujeme jako svou vlastní, jsme vázáni silnými pouty a dvojí pamětí, tou přítomnou, která právě prochází naší zkušeností a tou minulou, která je jako otisk vložena v příhrádkách našeho mozku, v paměti genů a která jakoby mimoděk také řídí naše kroky. Jenom básník dokáže pocítit zúžený prostor, rozpoznat včas nebezpečí, dokáže číst z letu ptáků, z kouře ohňů, ze starých úvozů a cest vyšlapaných k božím mukám, ke kapličkám, kostelům a ke studánkám.

Básník (F.Uher) vyjadřuje obavy zvláštními slovy, skládá slova do věchýtků veršů, cítí křehkou budoucnost a jako meteorolog eviduje příchod chladné fronty, ví, že povodeň přepadává krajinu většinou v noci. Básník vydává naléhavé varování. Snad nejhorší, co se nám může stát je být ve vlastní zemi cizincem, vidět růst mnoho nesmyslných plotů a slepých cest, přicházet o úrodu, v sadech i na polích. Je těžké vidět výprodej pozemků a všeho, co bylo našim předkům drahé, že se mnohé tvrze během krátkého času mění v ruiny. Duše našince krvácí, cizinec platí cizí mincí.

Verše sbírky Františka Uhra (Balt-East, 2013) jsou psány na rubu dne, nikoli za tmy. V průrvách mezi tmavými oblaky září Luna a probleskují hvězdy, které skýtají naději. Verše se nad ránem mění a klube se předjaří. V kopcovitém kraji není zvykem popírat pravdy. Po katastrofě musí přijít inventura, po kruté zimě přichází obleva, kdy i těžké závěje nakonec roztávají. Záchranný člun či archa stojí za humny, někdo však tu záchranku musí řídit, kolik zraněných je třeba ošetřit a kolik hrobů odkrýt. Podle sívé holubice poznáme vlastní zemi, právě jazyk, budeme-li zítra ještě umět číst, nám poskytne neomylně souřadnice domova. Všechna útočiště jistě znovu ožijí, ale kolik procesů je nevratných? Některá čtyřverší, jakoby zapráhnuta do slunečního vozu, ukazují osvícenou krajinu a naznačují cesty, jimiž se dále ubírat.

Verše sbírky, vázané především do čtyřverší, jsou pevná jako stavba, mnoho věží a věžiček prostupuje mlhou stejně jako koruny památných stromů, které nejen nám, ale i ptákům a dalším stvořením poskytují útočiště. K tomu přispívají i ilustrace Brigity Lunetové, které dokreslují půvab sbírky a atmosféru podhorské krajiny.

Ivan Fontana

Šum tvých vlasů v podání Zdeňka Jiráska

Šum tvých vlasů – tak nazval svoji druhou sbírku básní Zdeněk Jirásek, a ke svému jménu připojil přívlastek slatiňanský. Na poslední stránce, jak činí mnozí z nás, nevedl, v kolika soutěžích básníků zvítězil, nebo se umístil na předním místě, ale víme, že pro Slatiňanské spoluobčany už řadu let připravuje Laskavé večery – kulturní pořady obohacené různým hudebním a literárním žánrem. Převážně k účinkování zve známá jména spisovatelů ze Střediska východočeských spisovatelů v Pardubicích. Jejich autorská čtení zpestřují hudebníci uměleckou interpretací současné, ale i jiné tvorby.

V tvorbě i v životě básníka Jiráska vysoko převládá pohoda, úsměvnost, k ženám něžnost, zamilovanost, zkrátka všechno, co k tomu náleží. Vzácně a s nadhledem se umí vyrovnat s přibývajícím věkem a s všedními rodičovskými i pracovními povinnostmi.

V jeho druhé sbírce básní se objevilo pár veršů, připomínajících slovní inventář Charlese Bukowského, jednoho z nejznámějších a nejpobulárnějších amerických básníků a prozaiků, který navazoval na způsob života a tvorbu beatové generace, od jehož úmrtí letos uplyne dvacet let. Osobité verše Zdeňka Jiráska získávají nové příznivce také proto, že jeho leckteré vážně myšlené myšlenky působivě dominují úsměv, neřkuli smích, je v nich prostě optimismus.

Josef Krečmer

SLOVO ČTENÁŘKY

MOST DO MINULOSTI od Václava Smejkalá mě převádí do opravdu krásné a dojemné povídky Václava France ŠTĚDROVEČERNÍ HOST. Láska a sounáležitost lidí v rodinném kruhu i mezi sousedy. Ano, dělo se tak a nebylo to jen na vánoce. NEDĚLE V DOMĚ DŮCHODCŮ – Luboš Huml v básni přesně vystihuje život člověka v tomto zařízení: „Pokoje i zahradu provoní jablka známých hlasů – ta těšínská.“ Marta Urbanová povídkou ČERTI Z BROCNÉ opět dokazuje čtenářům, že si hravě poradí s každým literárním tématem. Román, pohádky, povídky, poezie, nic jí není cizí a všechno zpracuje tak, že to je zajímavé a čtivé. JAK

JSEM PŘESTALA BÝT KRÁVOU – takový nadpis upoutá snad každého a Libuši Šindlerové se to samozřejmě podařilo. Každá věta autorky v jejím krátkém textu má smysl a nad každým jejím PROČ bychom se měli zamyslet, protože ta slůvka PROČ nejsou jen tak hozená věta do větru. To pozná každý, kdo si příspěvek přečte. Úvodní část z BITVY NA KAVČÍ HOŘE od Marcely Marboe za všechny nadšené čtenáře zhodnotilo LAUDATIO na knihu od Magdaleny Navrátilové. Paní Marboe je žena s čistým štítem, proto spolu se svými literárními schopnostmi se mohla pustit do tak náročné knihy. Noví členové Střediska se prezentují zajímavými a přitažlivými ukázkami. Určitě a ni jednomu z nich nechybí inspirace, schopnost napsat něco neotřelého, poutavého, nového.

Od dětství se nemohu zbavit zlovyku číst knihy tak do jejich poloviny od konce. Kruh na rozdíl od knih s postupně gradujícím dějem má tu výhodu, že jeho příspěvky jsou čtivé od začátku stejně jako od konce. Po PF 2014 a originálních aforismech pana Jiřího Faltuse mě zaskočila ANKETA REDAKCE KRUHU. Víím, že jako nečlenka Střediska bych neměla mít k takové anketě připomínky, ale nedá mi to. Kruh čtu od jeho prvního čísla vydaného v roce 2005. Mám možnost sledovat vývoj, kterým za těch bezmála devět let prošel. Proto absolutně nemohu souhlasit se SLOVEM PŘEDSEDY K ANKETĚ v bodě 2. Nebudu přepisovat jeho text, ale podle mě jsou odpovědní redaktori Kruhu ti nejlepší, kteří mohou Kruh sestavovat. Příspěvky jsou výborné svou originalitou, různorodostí, nápaditostí i upřímností a jejich cizelování by smazalo všechno to, co přinášejí a co z nich čtenáři čerpají. Přece kdyby byl Kruh špatný, udržel by se jen pár let. Za všechny čtenáře přeji Kruhu dlouhou existenci!

Dagmar Poláková

VÝSLEDKY ANKETY KRUHU

Otázky zveřejnil Kruh č. 34.

Odpověď zaslalo **čtyřicet** členů Střediska východočeských spisovatelů v Pardubicích.

Jmenovitě: Lukáš Vavrečka, Marcella Marboe, Jaroslav Jonáš, Jan Stejskal, František Uher, Jiří Frýzek, Luboš Zelený, Věra Kopecká, Alžběta Hubálková, Jan Dvořák, Antonín Šlechta, Iva Tajovská, Jana Bednářová, Jiří Faltus, Pavel Pešát, Jiřina Valachovičová, Milan Dušek, Monika Hojnová, Martin Vídenský, Libuše Šindlerová, Marta Urbanová, Lubomír Macháček, Božena Tymichová, Václav Franc, Milan Richter, Petr Musílek, Hana Cihlová, Zdeněk Jirásek, Josef Kraus, Lucie Rudolfová, Eva Černošová, Jiří Lojín, Alena Kordíková, Marie Ungrádová, Miloslav Dušek, Lenka Kadlecová, Olga Novotná, Miroslav Kubiček, Josef Plachetka, Václav Smejkal.

39 z odpovídajících preferuje tištěnou podobu Kruhu, z toho tři si dovedou představit, že by mohla existovat pouze elektronická verze, kdyby nebyly finanční prostředky.

Připomínky a názory:

- přidal by podrobnější portréty různých autorů
- prospěšné by byly nejrůznější polemiky (knihy a problémy)
- více pozornosti začínajícím autorům zvláště pokud jde o literární soutěže
- více povídek a básní začínajících autorů
- více ilustrací výtvarníků
- zkvalitnit rubriku ohlasy a recenze, přejít od informačního charakteru k rozborům
- více se věnovat vydaným knihám – úryvky včetně anotací
- zařadit nějaký kalendář akcí Střediska, literární soutěže a podobně
- ubrat z informací a poskytnout větší prostor próze a poezii
- Kruh by měl být barevnější
- více reflexe, kritičnosti, zpětné vazby, analytické útvary
- návrh pro úsporu: levnější papír, obyčejné desky, menší rozsah
- aby jednotlivé části začínaly na nové stránce, ale jde zřejmě o využití místa
- zařazovat vzpomínky na ty, co už nejsou mezi námi: např. V. Brandejs, M. Kubátová a další
- ustavit širší redakční radu Kruhu, případně jakýsi aktiv, který by se setkával zjara a s podzimem
- nemělo by se připustit, aby Kruh splynul s Partonymou. Předseda se více choval jako šéfredaktor Partonymy než předseda Střediska východočeských spisovatelů

Převážnou většinu připomínek lze postupně uskutečnit, zvláště ty, které nevyžadují velké finanční prostředky.

Redakce všem, kteří přispěli podnětnou připomínkou či třeba jen Kruh podpořili, děkuje.

Milan Dušek a Jiří Faltus

ZAZNAMENÁVÁME – KOMENTUJEME

Ocenění:

Našemu členu JIŘÍMU FRÝZKOVI byla udělena v roce 2013 CENA MĚSTA RYCHNOV NAD KNĚŽNOU za významný přínos v oblasti regionální literatury.

Našemu členu **MIROSLAVU KUBÍČKOVÍ** byla udělena **CENA MĚSTA ŠUMPERKA** za rok 2013 v oblasti kultury. Básník byl oceněn za svoji tvorbu, kterou zviditelnil celou oblast Šumperka a Jesenicka. Jeho dílo pramení z dobré znalosti místních zvyků, legend a pověstí, inspiruje se krásou přírody regionu a obohacuje českou literaturu.

Redakce oceněným blahopřeje

Další knížky našich členů v roce 2013:

- Jan Kratochvíl – **TÁBORÁKU PLÁPOLEJ** s přílohou CD pro mládež v nakladatelství Ryšavý Brno
- **ANTALOGIE SEVER ZÁPAD VÝCHOD (Východní Čechy a Vysočina)** Účast členů Střediska: J. Bednářová, T. Jireček, F. Mikuš, A. Misař, J. Orlová, L. Vavrečka, J. Lojín, L. Macháček, M. Marboe, E. Némethová, I. Tajovská, V. Franc, V. Kopecká, A. Kordíková, L. Zelený, J. Dvořák, O. Novotná, A. Šlechta, J. Faltus, M. Kubíček, M. Videnský, M. Dušek, M. Hojná, P. Musílek, M. Skačáni, F. Uher.
- František Uher – **NOČNÍ POUŠTĚ** – sbírka básní s ilustracemi Brigity Linerové ve vydavatelství Balt-East
- Václav Franc – **VÁNOCE** – útlá sbírka básní a povídek, vyšla vlastním nákladem autora
- Zdeněk Jirásek – **ŠUM TVÝCH VLASŮ** – sbírka básní s ilustracemi F. J. Kalenského ve vydavatelství Oftis v Ústí nad Orlicí
- Marta Urbanová (spoluautorka J. Martincová) – **POVĚSTI VAMBERKA A OKOLÍ** – s ilustracemi Jarmily Haldové, vydal Oftis v Ústí nad Orlicí

Knížky vydané členy v roce 2014:

- Věra Kopecká – **NA PRAHU DNE** – věnec sonetů doplněný fotografiemi autorky vydavatel Věra Kopecká
- Věra Kopecká – **PŘÍBĚH SVĚTLA A TMY** – sbírka sonetů ilustrovaná Henrikem Hnatiukem, Stanislavem Olszamowským a samotnou autorkou. Vydala Věra Kopecká.

- Milan Dušek – **DÁMA NA TELEFON** – detektivní próza. Vydala Moravská Bastei Moba Brno v edici Původní česká detektivka.

Literární soutěž „Mělnický Pegas 2014“

určená všem neprofesionálním básníkům z ČR

kategorie A-do 15 let, B – do 30 let, C – nad 30 let, D – autoři, kteří již vydali básnickou sbírku.

Pravidla soutěže: soutěž je anonymní, každý autor zašle 3–5 básní ve třech vyhotoveních (strojem na počítači nebo čitelně rukou), lístek se jménem, datem narození, adresou bydliště, kategorií a heslem, které je uvedeno na pracích. přiloží ofrankovanou obálku s nadepsanou adresou svého bydliště. Vše je třeba doručit na adresu Literární klub Pegas, Českobratrská 2800, 27601 Mělník do 31. května 2014.

ZPRÁVY Z OBLASTÍ

Beseduji o poezii se žáky a studenty škol

Besedy o poezii se staly už tradicí na školách v mém okolí. Jejich cílem je přiblížit žákům a studentům poezii, která je dnes všeobecně opomíjená, ukázat její specifické vlastnosti, poukázat na její schopnost rozvíjet fantazii, obraznost, jazyk a myšlení a poodhalit možnosti jiného, pozornějšího tvůrčího vnímání okolního světa i sebe sama.

Na konci roku jsem měla dvě besedy na ZŠ Hradební v Broumově, dvě besedy v Polsku v Mioszowě (20 km od Broumova) a v lednu na ZŠ Masarykova v Broumově. Besedy doplňuji ukázkami ze své tvorby i drobnými úkoly pro žáky. Probíhají v příjemné bezprostřední atmosféře a za aktivní účasti žáků i vyučujících.

Poezie ve verších i obrazech

21. ledna se uskutečnila vernisáž výstavy fotografií Věry Kopecké v Galeria na Piętrze ve Walbrzychu spolu s autorským čtením. Setkání v příjemném komorním prostředí při šálku čaje či kávy zahájila za organizátory – Sdružení Civitas Christiana paní Anna Adamkiewicz a večer provázela novinářka, básnířka a účastnice Dnů poezie v Broumově Elzbieta Gargala. Vedle ukázek z knihy Zaproszenie na Wernisaz, které byly občas doplněny i přednesem v originále, představila autorka i věnec sonetů inspirovaný osudem Stanislava Olszamowského, malíře žijícího nyní ve Walbrzychu. Hovořilo se o poezii, překladu poezie i poezii fotografií.

Věra Kopecká

Marta Urbanová: Pověsti Vamberka a okolí

Koncem ledna letošního roku byla ve vamberské knihovně pokřtěna knížka „Pověsti Vamberka a okolí“. Pro tyto pověsti je dominantní hrad Potštejn, dnes už jen zřícenina, k němuž se váže něco z historie a nemálo bájných bytostí. Proto se mi pověsti zpracovávaly dobře a psala jsem je pro vamberské čtenáře opravdu s láskou. Což se mi snad podařilo.

Na žádost ředitelky vamberské knihovny paní Jaroslavy Martinové jsem zpracovala 20 pověstí a paní ředitelka dvě odstranila a přidala 2 jiné pověsti. Zároveň se uvedla jako autorka. V knížce není uvedeno, která z nás tu či onu pověst zpracovala, což je pro čtenáře matoucí a nezdá se mi to dobré. Také jsem byla překvapena, že jsem na křest knihy nebyla pozvána, což je velice neobvyklé. Tudíž autorka, která je na internetu knihovny uvedena jako první, paní Martinová, knížku prezentovala sama a podepisovala ji také sama. Dodnes jsem nedostala z vamberské knihovny ani jeden výtisk. To nedělá paní ředitelce dobrou vizitku.

Chci tímto říci všem čtenářům, jak uvádím v úvodu knihy, abyste se uchylovali k pověstem, v nichž často spravedlnost vykonávaly nadpřirozené bytosti. Příběhy jsou protkávány láskou, což je lidské duši blízké. Neboť bez lásky nevykvetete ani strom, natož aby vydal plody. Nabádám vás, abyste i vy šli cestou pověstí a předávali je dál, protože v každé pověsti je jádro pravdivosti i spravedlnosti, které se nám pro lidskou chamtivost a egoismus někdy nedostává. Nedopusťte, aby jejich semínko padlo na neúrodnou půdu, aby přišlo vniveč.

LITERÁRNÍ SOUTĚŽ

Nakladatelství Filipa Čenžáka fungující pod portálem Pan Nakladatel vyhlašuje literární soutěž s názvem KAFE V PĚT. Soutěží se v kategorii próza – povídka. Osm nejlepších autorů bude zařazeno do stejnojmenné povídkové sbírky.

Pravidla soutěže:

- rozsah textu 10 000 až 20 000 znaků včetně mezer
- téma „Kafe v pět“
- každý účastník může přihlásit jednu povídku
- uzávěrka 30. dubna 2014

Jak se přihlásit: Povídku ve formátu * doc zašlete spolu s vyplněnou přihláškou na email: soutez@pannakladatel.cz

Přihlášku naleznete na stránkách nakladatelství. www.pannakladatel.cz

Vybraní autoři do knihy Kafe v pět obdrží pět výtisků.

21. ročník literární soutěže PROSEČ TERÉZY NOVÁKOVÉ 2014

Vyhlášena je ve dvou kategoriích:

Próza všech žánrů (minimálně 6 normostran A4, maximálně 12 str.)

Poezie sbírky básní a ucelené sobory (max. 8 básní)

Podmínky a pravidla:

Soutěže se může zúčastnit občan ČR starší 15 let, který není členem Obce spisovatelů a Syndikátu novinářů

Práce musí být původní, dosud neobeslané v jiných soutěžích

Účastník dává souhlas s uveřejněním na www.terezanovakova.cz a při akcích souvisejících se soutěží

Do každé kategorie lze zaslat pouze jeden příspěvek

Příjem prací se e zasílá pouze elektronicky na e-mailovou adresu: knihovna@prosec.cz nejpozději do 31. května 2014, kontaktní osoba Eva Rejentová tel. 469 321 047. Přijetí bude zpětně potvrzeno e-mailem

Soutěž je anonymní, příspěvek pošlete samostatně jako přílohu bez uvedení jména autora. Vyhodnocení se uskuteční v říjnu 2014 v Proseči, všichni budou včas vyrozuměni, vybraní budou pozváni na setkání

Další informace na www.terezanovakova.cz

ALMANACH ČESKÝCH BÁSNÍKŮ 2014

Záleží na Vás, najde-li se dost zájemců podílet se autorsky i finančně

Podmínky:

Poslat 3–5 nejlepších básní ve formátu doc (jedna max. v rozsahu jedné rukopisné str.).

Curriculum vitae maximálně 7. řádků.

Poslat básně do konce května 2014 e-mailem, aby byla časová možnost výběru Odevzdání knihy do tiskárny v létě 2014.

Slavnostní křest almanachu říjen/listopad 2014 v Praze.

Objednat si minimálně 5 knížek, cena výtisku 150 Kč. (Poštovné pro toho, kdo se křtu nezúčastní).

Odeslání peněz na náklady tisku před odevzdáním do tiskárny.

Kontaktní adresa editora: stibor.vladimir@centrum.cz

Poštovní: Vladimír Stibor, 264 01 Nechvalice u Sedlčan 39.

OBSAH KRUHU

A. Kordíková: Ilustrace – Světlo	1
J. Krečmer: Z našeho středu odešel Miroslav Bastl.....	2
M. Dušek: Na slovíčko s Janou Bednářovou	2

LITERÁRNÍ ČÁST

J. Bednářová: Dvojhlasy	5
I. Tajovská: Syn	5
J. Wienerová: Zprávy krátké kratičké.....	7
M. Hojná: Chvíle	7
E. Černošová: Jarní, Dorůstáme se, Neslíbe, Smích.....	8
D. Zlatníková: O potkávání	9
L. Hrochová: Zpověď zpod prachu.....	9
M. Vídenský: Mé myšlenky	11
M. Urbanová: Věci.....	12
J. Stejskal: Džentlmen.....	13
J. Dvořák: Byl dům, který nebyl.....	15
L. Zelený: Staří dlužníci	20
J. Frýzek: O zvycích a obyčejích.....	20
F. Uher: Hlučné prázdno, Atlantik	22
A. Hubálková: Vteřiny na hraně života	22
Z. Jirásek: Slzy	25
J. Jonáš: Kroužení.....	26
P. Musílek: Předjaří na vysocině, Slova.....	30

PŘEDSTAVUJEME NOVÉ ČLENY STŘEDISKA

Š. Saadouni: Návrat	31
F. Mikuš: Ptáci z dehtu, Rodeo.....	34
K. Princ: Sodoma, Suicideály	34

HOSTÉ KRUHU 35

M. Dolistová: Modlitba.....	36
R. Hruška: Co to bylo?.....	36

LITERÁRNÍ SOUTĚŽ MLÁDEŽE STRÍPKY 2013 PARDUBICE

L. Macháček: Úvodní slovo	39
L. Fiřtová: Zničeho nic najednou	39

OHLASY A RECENZE

F. Uher: Z nových knih	41
A. Bláhová: Orfeův návrat	42
J. Lojín: Co soudíte o trestu smrti?.....	43
V. Kopecká: Putování nočními pouštěmi	45

J. Lojín: Iva Tajovská o obětech.....	45
I. Fontana: Sbirka básní Františka Uhra.....	47
J. Krečmer: Šum tvých vlasů v podání Zdeňka Jiráka.....	48
D. Poláková: Slovo čtenářky.....	48
VÝSLEDKY ANKETY KRUHU	49

ZAZNAMENÁVÁME – KOMENTUJEME

Další knížky našich členů v roce 2013 – Nové v roce 2014, zprávy z oblastí, literární soutěž Mělnický Pegas 2014, Pověsti Vamberka a okolí, literární soutěž nakladatelství Filipa Čenžáka, literární soutěž Terézy Novákové v Proseči, Almanach českých básníků 2014.....	49
Aforismy František Uher.....	19, 24, 30

KRUH, bulletin Střediska východočeských spisovatelů Pardubice

Ročník X. – číslo 35 – březen 2014

Odpovědní redaktoři: Jiří Faltus, Milan Dušek

Obálka: Jiří Hrabinec, Miloslav Dušek jun.

Vytiskl: OFTIS s. r. o. v Ústí nad Orlicí

Příspěvky do Kruhu 36 zasílejte:

Milan Dušek – Helvíkovice 104, 564 01 Žamberk (próza a publicistika)

e-mail: spisovatel@milandusek.cz

Jiří Faltus – Zborovská 221, 563 01 Lanškroun (poezie)

e-mail: faltus.jiri@centrum.cz

Elektronicky ve WORDU (v text. Editoru) velikost písma 12, písmo Times New Roman.

Uzávěrka příspěvků: pondělí 20. května 2014

Zveřejněné práce nejsou upravovány bez dohody s autorem.

Pardubice

Toto číslo vyšlo za přispění členů Střediska východočeských spisovatelů v Pardubicích, Městských knihoven, které si Kruh na rok 2014 předplatily, Městského úřadu v Chotěboři a vydavatelství Oftis v Ústí nad Orlicí.

